

У нумары:

Народная адукацыя ў Беларусі

Народная асвета на Беласточчыне ў II-гой пал. XIX ст.

Сеўцы высакароднага і шляхетнага

Ніва

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

№ 46 (455) | ГОД IX | 15 ЛІСТАПАДА 1964 г. | ЦАНА 60 гр.

ВЯЛІКІ ШАНЦ МІХАЛОВА

У тэлефанічных кніжках мястэчка мае падвойную назву: Міхалова-Нязбодка. У гэтай даўгаватай назве знаходзім адбітак таго рэдкага ў палове XIX ст. выпадку, калі маёнтак развіваецца накшталт мястэчка. Пан Сэверын Міхалоўскі атрымаў у спадчыне па бацьку двор Нязбодка, слабейшы ад суседняга Геранімова (цяпер ПГР Геранімова). Пан Сэверын меў спрыт да інтарэсаў, замест фанабэрлівага шляхціца стаў ён вёрткім прадпрыемцам. У 1845 годзе прывёз дваццаць дзевяць сем'яў нямецкіх ткачоў і пасяліў іх каля нязбодскага двара. Такім чынам заснаваў ён ткацкую мануфактуру. За кароткі час Нязбодка стала трэцім па велічыні цэнтрам тэкстыльнай прамысловасці ў акрузе — услед за Беластокам і Супраслю.

Энергічны шляхціц у Нязбодцы не спадзяваўся, што апрача даходаў будзе мець сабе помнік — мястэчка Міхалова. Зрэшты, шмат чаго ён не спадзяваўся; не спадзяваўся, напрыклад, такой навіны свайго веку, як чыгунка. Чыгунка дала не толькі хуткую камунікацыю, але, што найважнейшае, стварыла яна танны транспарт. Чыгуначныя лініі скрыжаваліся ў Беластоку і дзякуючы таму стаў ён тым, чым ёсць цяпер. Чыгунка абмінула Міхалова ў адлегласці каля дзесяці кіламетраў на поўнач.

Кончыліся вялікія дні прамысловага мястэчка загубленага сярод правінцыянальнага бездарожжа. Лічба фабрык і рабочых безустанку змяншалася тут аж да выбуху другой сусветнай вайны. Вялікія беластоцкія фабрыкі, якія густа расселіся паблізу чыгуначнага вузла, прычыніліся да таго, што ў міжваенны перыяд міхалоўскія фабрыкі працавалі толькі сезонна — па пяць-сем месяцаў у год. У сучаснай прамысловай канкурэнцыі МІХАЛОВА ТРАЦІЛА ЎСЯЛЯКІЯ ПЕРСПЕКТЫВЫ.

Рынак, гэты квадратовы пыльны пляц, замяняў амярцвелыя фабрыкі. Ставаўся ён заменнікам, сурагатам местачковай эканомікі: — каму яек? каму масла? кошыкі, купляйце, кошыкі! Падпоеная гарэлкаю кляча іскрыста ёрзае капытамі на ўцеху і задавальненне прастадушнага набыўцы. Мізэрны, часта падшыты подласцю гандаль, дзе няважная марка, гонар, але грошы, грошы; гандаль, дзе, урэшце, рэдка хто мае грошы, дзе больш крыклівага шуму чым абароту.

(Працяг на стар. 4)

ЕЎДАКІЯ ЛОСЬ

ШКОЛА НА ЎСКРАІНЕ

Школа на ўскраіне горада роднага,
З садзікам, прызбаю, шыльдай злінялаю,
З трэллю хрыпатай званка непрыгоднага,
Са сценгазетаю ў сенцах наўдалаю!
Чым ты палоніш, малая, нязыркая,
Чым гэтак вабяць пакойчыкі класныя?
Дзесь зазвінелі разбітай прабіркаю...
Дзесьці лічыльнікаў костачкі ляснулі...
Тут — пра балоты ўрадлівыя гоман,
Там — пра пустыні вільготныя спрэчка...
Домам зрабілася, радасным домам
Школа для вучняў былога мястэчка.
Стрэнеш у ёй гарнітурчык картовы
І паркалёвыя стужачкі ў косах.
Стрэнеш Гагарыных тут і Цітовых
У маі ці нават у верасні босых...
Штосьці такое сустрэнецца ў школе,
Што западае ў душу назаўсёды,
З чым не расстанецца сэрца ніколі,
Цераз якія ні пройдзеш нягоды!..

ІМЯ ЯМУ — НАСТАЎНІК

МІХАСЬ ХМЯЛЕЎСКІ
Старшыня ГП БГКТ

Напэўна вельмі мала ў нас такіх людзей, якія не захоўвалі б у сваёй памяці настаўніка строгага і добрага, патрабавальнага і чуткага, таго, які не толькі вучыў чытаць і пісаць, але і адкрываў свет аграмадны, цудоўны. І вучыў не толькі пасіўна любавацца хараством гэтага свету, яго незлічонымі багаццямі, але і заклікаў умнажаць іх, быць адкрывальнікам новага, недаследаванага. Вось таму, кожны чалавек памятае, як многа абавязан свайму выхавацелю.

А калі мы гаворым аб тых вялікіх поспехах, аб тых няспынных сямімільных кроках, якімі ідзе наша краіна да пабудовы сацыялізма, то ў плёне працы нашых рабочых і сялян, вучоных і пісьменнікаў, інжынераў і медыкаў ёсць вялікая заслуга настаўніка. Гэта яго вучні, якім ён год за годам аддаваў жар сваёй душы, вучыў быць карыснымі грамадству, сёння ўзводзяць гіганты-заводы, магутныя электрастанцыі, вырошчваюць багатыя ўраджаі.

Наша партыя, ўрад і ўвесь наш народ давяраюць настаўніку самы каштоўны капітал — маленькіх грамадзян краіны, а гэта значыць і яе будучыню. Усё гэта патрабуе ад настаўніка нястомнай і вялікай работы, умення рыхтаваць маладую змену для працы ва ўсіх галінах народнай гаспадаркі.

Але навучаннем дзяцей не абмяжоўваецца дзейнасць нашага настаўніка. Велізарная роля яго ў працы партыйных, дзяржаўных і грамадскіх арганізацый. Прыходзіцца ім вырашаць многія пытанні штодзённага жыцця. І трэба сказаць, што з усімі гэтымі надзённымі і адказнымі задачамі настаўнікі паспяхова спраўляюцца.

Ніхто больш, як настаўнікі, дапамагаюць таксама ў працы Беларускаму грамадска - культурнаму таварыству. Іх актыўнасць, дарадчае слова вельмі патрэбнае як у гуртку БГКТ, так і ў павятовым і Галоўным праўленнях. Незаменная роля настаўніка ў развіцці культурнага жыцця нашых вёсак і мястэчак. Мы ганарымся выступленнем нашых самадзейных калектываў, якімі кіруюць настаўнікі. А вось толькі некаторыя прозвішчы іх: Сяргей Філіпюк, Язэп Зінкевіч, Ліда Андрэюк, Язэп Навіцкі, Антаніна Панасюк, Кастусь Яканюк, Валянціна Высоцкая, Мар'ян Філановіч, Раіса Белах Генрых Гаўзэ, Янка Алексеюк, Яўген Чабан, Аляксандр Харкевіч, Мікола Антанюк, Мікола Краўчук, Ольга Лапацюк і многа многа іншых, якія шыраць беларускае сцэнічнае слова, песню, верш, танец. А ўсё гэта выдатная і ідэалагічная зброя, якая вельмі актыўна, проста, непрыкметна, але глыбока ўздзейнічае на выхаванне чалавека.

Выкладчыкі беларускай мовы і літаратуры сваім педагагічным майстэрствам навучэнцам школы прывіваюць любоў і пашану да прыгажосці роднай мовы і культуры і гэтым самым садзейнічаюць у выпрацаванні такіх рыс як патрыятызм і інтэрнацыяналізм. Адным словам, яго роля як настаўніка і як дзеяча БГКТ велізарная.

У дзень Вашага свята Таварыства гаворыць: дзякуем Вам, дарагія настаўнікі, за выдатную дапамогу ў складанай працы БГКТ, дзякуем Вам за сталае гарэнне і няспынныя пошукі ва ўдасканаленні выхаваўчай працы, дзякуем Вам за ўменне адкрываць у людзях добрае і шырэй рассоўваць перад імі гарызонты.

Будаўнічы сезон набліжаецца да канца разам з апошнімі сонечнымі праменнямі бабінага лета.

На здымку: будова пачатковай школы ў вёсцы Кленікі (Гайнаўскі пав).

Тэкст і фота — С. Яновіч

З нагоды Дня настаўніка, усім нашым дарагім педагогам шлем самыя сардэчныя прывітанні і пажаданні далейшых поспехаў у працы і шчасця ў асабістым жыцці.

ГП БГКТ
«Ніва»

Ул. Шклярук: ГАДЫ БАДЗЯННЯЎ І ПОШУКАЎ.

Л. Гайдук: НАРОДНЫЯ ЗВЫЧАІ БЕЛАРУСКАГА НАСЕЛЬНІЦТВА БЕЛАСТОЧЧЫНЫ.

Ул. Паўлючук: МАРЫ АБ СВЕЦЕ АДЗІНОЦТВА.

В. Рудчык: ГОРКІЯ БУРАКІ.

С. Яновіч: ДУБІНА.

ПЕРАМАГЛІ ПАМЯРКОЎНАСЦЬ І РАЗВАЖНАСЦЬ

Другі раз у гісторыі Злучаных Штатаў здарылася, што кандыдат на прэзідэнта атрымаў больш 60% галасоў. Прадстаўнік дэмакратычнай партыі Ліндан Джонсан перамог прадстаўніка рэспубліканскай партыі велізарнай (нават ва ўмовах Амерыкі) лічбай — 15 млн. галасоў. Для параўнання варта ўспомніць, што папярэднік Джонсана, Д. Кенедзі перамог Ніксана чатыры гады назад толькі 0,2% галасоў.

Адзін з публіцыстаў назаўтра пасля выбараў пісаў, што дэмакраты перамаглі не толькі дзякуючы сваёй мудрасці, але і дурноце рэспубліканскіх праціўнікаў. З такой думкай можна згадзіцца. Апошнія выбары характарызаваліся тым, што грамадства Злучаных Штатаў атрымала да выбару дзве вельмі розныя палітычныя праграмы, менш, чым звычайна, разводненыя нічога не азначаючымі словамі. Прадвыбарчыя і пазнейшыя выказванні Джонсана можна звесці да наступнага: рэалістычны погляд на сучасны свет, а значыць, адмова ад авантурніцтва як спосабу вырашэння спрэчных праблемаў, а ва ўнутранай палітыцы — увядзенне раўнапраўя для каляровых, паляпшэнне матэрыяльных і сацыяльных умоў жыцця шляхам змяншэння беспрацоўя і максімальнага выраўнання цэн.

Праграма рэспубліканцаў, якую прапагаваў Галдуотэр, прадстаўляе поўную процілегласць прынцыпам дэмакратаў. Галдуотэр паказаў сябе прыхільнікам вайны, які не задумаецца над прымяненнем ядзернай зброі нават у лакальных канфліктах. Усім вядома яго абяцанне перадаць права прымяніць атамныя бомбы вайсковаму кіраўніцтву. Гэта найлепш паказвае, як далёка зайшоў Галдуотэр у сваёй безадказнасці і адсутнасці разумення сучаснага міжнароднага становішча. Ва ўнутранай палітыцы Галдуотэр выступаў як абаронца вялікага капіталу, зусім не беручы пад увагу людзей працы. Таму прафсаюзы выступілі супраць яго кандыдатуры. У шчакатлівай для ЗША негрыцянскай праблеме Галдуотэр выказаўся за ануліраванне пастановы аб роўнасці правоў і ўтрыманне расавага падзелу ў грамадскім жыцці. Гэты расісцкі прынцып прынёс яму перамогу ў выбарах у пяці паўднёвых штатах, дзе найвастрэй выступаюць антынегрыцянскія тэндэнцыі.

Вынікі выбараў гавораць аб тым, што нават у краіне, якая з'яўляецца галоўным бастыёнам капіталізму і антыкамунізму, крайне рэакцыйныя погляды, якія крыюць у сабе небяспеку вайны, не могуць быць прыняты большай часткай грамадства. Апошнія выбары ў ЗША даюць нам права сказаць, што рашаючую перамогу заваявалі памяркоўнасць і разважнасць. Слушна, мабыць, верачы ў здзяйсненне выбарчай праграмы Л. Джонсана, лічым на магчымасць далейшага паляпшэння міжнароднай атмасферы і на канкрэтныя размовы на тэму раззбраення, урэгулявання нямецкага і індакітайскага пытанняў і шэрагу іншых спраў.

Пры нагодзе варта дадаць, што памяркоўнасць і разважнасць можна аднесці не толькі да амерыканскага грамадства. Гэтыя ж рысы праявіліся ў апошні час таксама і ў час выбараў у Вялікабрытаніі. Там перамагла Партыя Працы, якая высунула праграму мірнага суіснавання і актыўнага міжнароднага супрацоўніцтва. Трошкі раней памяркоўнасць і разважнасць праявіла грамадства скандынаўскіх краін — Швецыі і Даніі, выбіраючы ў парламенты сацыял-дэмакратаў і адкідаючы праграмы партый, не хаваючых сваіх ваяўнічых схільнасцей.

Пры такім становішчы, калі выбары з'яўляюцца праверкай поглядаў шырокіх слаёў насельніцтва, мы можам з задавальненнем сказаць, што людзі капіталістычных краін, так, як і мы, бачым сваю будучыню ў міры і паляпшэнні жыцця. У адкрытай выбарчай барацьбе рэакцыя не мае шанцаў на перамогу.

УЛ. ЛАЗІНСКІ

Пазнаем свой край

НАВУКА У СЛУЖБЕ СЕЛЬСКАЙ ГАСПАДАРКІ

У 1945—1963 гг. вышэйшыя сельскагаспадарчыя школы выпусцілі 37.066 дыпламантаў. Бягучы год павінен даць нам 1.652 абсальвентаў. Аб вялікіх коштах стацыянарнай адукацыі гэтых кадраў можа сведчыць факт, што на кожнага студэнта дзяржава выдае 150 тыс. зл. У перадваенныя гады не было той дапамогі, якую сёння дае народная ўлада моладзі — дапамогі ў выглядзе стыпендый, кватэр у інтэрнатах для студэнтаў і г.д. Перад вайною, напрыклад, студэнт штогод за навуку плаціў 220 зл., а толькі 10% навучэнцаў было звольненых ад гэтай аплаты. Карэнным чынам змяніўся сацыяльны склад моладзі. Прыгадаем тут цікавую цыфру, пачэрпнутую з рэктарскай справаздачы за 1928/29 г., змешчанай у Памятнай кнізе Галоўнай сельскагаспадарчай школы ў Варшаве. Адзначаецца там, што 36% студэнтаў — гэта сыны вялікіх землеўласнікаў, а 15% — дзеці ўласнікаў або арэндатараў меншых маёнткаў. Сёння ж больш як 60% студэнтаў вышэйшых сельскагаспадарчых школ складаюць выхадцы з вёскі і рабочага асяроддзя.

Зараз працуе ў краіне сем вышэйшых сельскагаспадарчых школ — у Варшаве, Лодзі, Познані, Вроцлаве, Любліне, Ольштыне і Шчэціне, з агульнай колькасцю 2.000 навуковых працаўнікоў і з 1620 працаўнікамі т. зв. дапаможнымі. Ужо першы год існавання новага ладу ў Польшчы прынёс дэкрэт ПКВН ад 23 кастрычніка аб заснаванні ў Любліне Універсітэта імя Марыі Кюры-Складоўскай, дзе былі арганізаваны чатыры аддзяленні, з якіх два — гэта сельскагаспадарчае і ветэрынарнае.

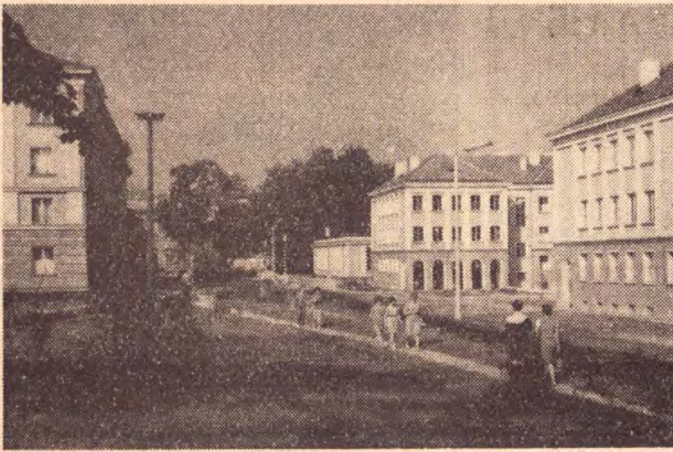
Вышэйшыя сельскагаспадарчыя школы не толькі выпускаюць новыя кадры, але адначасова з'яўляюцца вялікімі навукова-даследчымі ўстановамі, якія нястанна працуюць над рознымі пытаннямі. Кафедры гэтых школ апошнім часам займаліся, напрыклад, справай павышэння здароўя бульбы, дражджаваннем яе для пашы, новымі гатункамі гуркоў, гарманізацыяй памідора і шмат якімі іншымі праблемамі. На гэтыя тэмы былі апублікаваны даследчыя працы, а вынікі скарыстаны ў практыцы, што дало ўжо значныя эфекты. Важным здабыткам з'яўляецца супрацоўніцтва вышэйшых сельскагаспадарчых школ з тэрэнам. Пры школах створаны спецыяльныя цэнтры па пашырэнню тэхнічнага прагрэсу ў сельскай гаспадарцы. Цэнтры займаюцца арганізацыяй у паасобных ваяводствах спецыялістычных курсаў, на якіх заняткі праводзяць навуковыя працаўнікі.

З думкай аб павышэнні кваліфікацыі навуковай кадры былі адкрыты ў 1962 годзе дактаранцкія студыі. Ёсць таксама магчымасць атрымання замежных стыпендый. Асаблівую дапамогу аказаў нам Савецкі Саюз, дзе агулам 50 малодшых навуковых працаўнікоў атрымала ступені кандыдата навук. Шмат таленавітых спецыялістаў знаходзілася на навуковым стажы ў ЗША і краінах Заходняй Еўропы.

Прыгадаем яшчэ некалькі лікаў, каб можна было ўявіць кантраст паміж нашым часам, а даваеннай Польшчай. У 1937/38 г. вышэйшыя сельскагаспадарчыя школы мелі 110 кафедраў і каля 300 навуковых працаўнікоў. Вучылася тады 3.266 студэнтаў. У 1963/64 г. мы маем 353 кафедры, 2.000 навуковых працаўнікоў і 17.700 студэнтаў. Гэта супастаўленне не патрабуе каментарыяў. Не падлягае сумненню, што абсальвент мае зараз значна шырэйшую тэарэтычную падрыхтоўку. Выклікана гэта не толькі прагрэсам і развіццём навукі, але і новымі, сучаснымі метадамі адукацыі.

Штогод у службу сельскай гаспадарцы ідзе новае папаўненне. Яно надзейны залог нашых далейшых поспехаў.

а. с.

Вышэйшая сельскагаспадарчая школа ў Картове пад Ольштынам.

Справаздачы інструктараў

На апошняй нарадзе, якая адбылася 2 лістапада, інструктары ГП складалі справаздачы з працы за месяц кастрычнік. Віктар Швед з Варшавы, Міхась Вішэнка (Мілейчыцы), Сяргей Крышэнь (Саколка) расказалі аб штодзённай сваёй працы, аб дасягненнях і цяжкасцях аддзела. Успомненыя інструктары, як вынікала з іх справаздач, поўнасцю спраўляюцца са сваімі абавязкамі. Нельга гэтага сказаць аб інструктару Міколе Лобачу з Гайнаўкі. Дрэнна там справа выглядае з актыўнасцю дзеячоў, а таксама з дысцыплінаю членаў праўлення, якіх вельмі цяжка сабраць на пасяджэнне, і таму з недахопу належнай колькасці членаў прыходзіцца іх часта адкладваць.

Варшаўская эстрада

Пры Варшаўскім аддзеле БГКТ арганізавалася эстрадная група. Мастацкім кіраўніком з'яўляецца грамадзянін Пухальскі. Ужо адбылося некалькі рэпетыцый. Віктар Швед узяўся напісаць канферансье. Калі падрыхтуецца рэпертуар, эстрадная група будзе выязджаць з канцэртамі.

Гэта ёсць у плане. А як будзе ў рэчаіснасці перакапаемся самі.

У Варшаўскім аддзеле вялікім поспехам карыстаюцца даклады, пасля якіх заўсёды адбываюцца цікавыя дыскусіі. У лістападзе выступіць з дакладам Ю. Туронак «25 гадавіна ўз'яднання беларускага народа» і П. Ластаўка «Беларускае таварыства ў Польшчы ў міжваенным перыядзе».

Планы рэалізуюцца

Сакольскі аддзел БГКТ клапоціцца аб тым, каб багаты план IV квартала быў выкананы ў 100 працэнтах. Актыў аддзела 1 лістапада выязджаў у паасобныя вёскі на абслугоўванне гурткоў БГКТ. У гуртках у Талькоўшчыне, Гаркавічах, Кнышэвічах, Новым Востраве, Крынках, Казловым Лузе і Слоі адбыліся сходы, на якіх былі накрэслены планы працы на асенне-зімовы перыяд.

У Новай Волі члены гуртка пастанавілі арганізаваць мастацкі калектыў, а ў Сухінічах арганізаваць курс беларускай мовы. У гэтай вёсцы аматарскі драмгурток рыхтуе дзве п'есы «Залёты» і «Пшыяцеле».

Экскурсіі

Нядаўна актыў аддзелаў БГКТ выязджаў аўтобусам Галоўнага праўлення на экскурсію ў Варшаву. У першай экскурсіі бралі ўдзел актывісты Гайнаўскага, Бельскага і Сямяціцкага аддзелаў, а ў другой экскурсіі — актыў Саколкі і Беластоцкага аддзела ў Міхалове. (мх)

НАРОДНАЯ АДУКАЦЫЯ У БЕЛАРУСІ

У мінулым Беларусь была адной з адсталых краін Расіі. Царскае самадзяржаўе імкнулася трымаць беларускі народ у цемнаце і нявуцтве, не дапускала яго да развіцця сваёй нацыянальнай культуры. Царызм не дазваляў беларусам вучыцца на сваёй роднай мове і нават адкідаў сам факт існавання беларускай мовы.

Школьная сістэма ў дарэвалюцыйнай Беларусі была пабудавана па прынцыпу саслоўнасці і насіла ярка выражаны класавы характар. Каля 80% жыхароў Беларусі было зусім непісьменнымі.

З першых жа дзён устанаўлення Савецкай улады ў Беларусі была праведзена карэнная рэарганізацыя ўсёй справы народнай адукацыі. Навучанне стала даступным шырокім масам працоўных. У гарадах і вёсках рэспублікі былі створаны школы ліквідацыі непісьменнасці — лікбезы (ліквідацыя непісьменнасці), усялякія курсы, народныя універсітэты і гэтак далей. Акрамя лікбезаў і школ граматы, выкарыстоўваліся і такія формы навучання, як гурткі і індывідуальны метад.

У далейшым для павышэння агульнаадукацыйнага і культурнага ўзроўню працоўных паўсюдна былі створаны вечаровыя школы павышанага тыпу для дарослых. Напярэдадні другой сусветнай вайны ў школах для дарослых навучалася 44900 юнакоў і дзяўчат, якія без адрыву ад вытворчасці атрымоўвалі тут сямігадовую і сярэднюю адукацыю. Калі ўлічыць да таго працу ўсялякіх курсаў, то атрымалася, што абсалютная большасць насельніцтва рэспублікі было ахоплена гэтай або іншай формай вучобы. У 1940/41 навучальным годзе ў Беларусі працавала 11844 школы, у якіх вучылася 1.691.529 навучэнцаў.

Вайна прынесла незлічоныя ахвяры і пакуты ўсяму савецкаму народу, у гэтым ліку і беларускаму. Не абыйшла яна і народную адукацыю. На тэрыторыі Беларусі гітлераўскія варвары поўнасцю знішчылі 6808 школ з усім іх абсталяваннем. Усе астатнія школы, спецыяльныя сярэднія і вышэйшыя навучальныя ўстановы таксама былі разбураны. На працягу трох год фашысцкай акупацыі ў Беларусі не працавала ніводная навучальная ўстанова. Толькі ў некаторых партызанскіх атрадах былі створаны «лясныя школы», дзе настаўнікі — партызаны ў вольны ад баёй час навучалі граматы дзяцей, хаваўшыхся ў лясах ад фашысцкіх катаў.

У першыя пасляваенныя гады была поўнасцю адноўлена ўся даваенная сетка школ. Разгорнутае бурнае будаўніцтва школ хутка дазволіла ажыццявіць усеагульнае сямігадовае навучанне. Шырокае развіццё атрымала сярэдняя адукацыя. Зараз у Беларусі налічваецца звыш 12 тысяч школ, у якіх вучыцца 1.700 тысяч дзяцей. У рэспубліцы працуе 26 вышэйшых навучальных установаў, дзе займаецца звыш 86 тысяч студэнтаў — у чатыры разы больш чым у 1940 годзе. Колькасць навучэнцаў у тэхнікумах і іншых сярэдніх спецыяльных навучальных установах у 1963 годзе павялічылася ў параўнанні з даваенным перыядам у 2,7 разы. Зараз у народнай гаспадарцы рэспублікі занята больш як 350 тысяч спецыялістаў з вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыяй — гэта больш чым іх было ва ўсёй царскай Расіі ў 1913 годзе.

Пераход да развернутага будаўніцтва камунізма ў нашай краіне патрабуе высокаадукаваных людзей, здольных выконваць найбольш складаныя пытанні гаспадарчага і культурнага будаўніцтва, добра арыентавацца ва ўсіх галінах навукі і тэхнікі. Важнейшая роля ў падрыхтоўцы такіх кадраў належыць школе. Вось чаму савецкі ўрад пастаянна ўдасканальвае сістэму народнай адукацыі, стараючыся наблізіць навучанне да вытворчай працы, да практыкі камуністычнага будаўніцтва. Менавіта на гэта накіраваны Закон «Аб сувязі школы з жыццём і аб далейшым развіцці народнай адукацыі ў СССР.»

У жніўні 1964 года Цэнтральны камітэт КПСС і Савет Міністраў СССР прынялі пастанову аб скарачэнні часу навучання ў сярэдняй школе. Пасля гэтай пастановы ад 1 верасня бягучага года адзінаццацігадовыя школы з вытворчым навучаннем рэарганізуюцца ў дзесяцігадовыя.

Перавод сярэдніх школ на новы тэрмін навучання будзе закончаны на працягу двух год. Але гэта зусім не абазначае павароту да папярэдняй дзесяцігодкі. Сярэдняя школа і надалей будзе развівацца як працоўная палітэхнічная з вытворчым навучаннем.

Разам са звычайнымі школамі ў Беларусі ўсё большае развіццё атрымліваюць школы-інтэрнаты. У адрозненні ад звычайных школ у школах-інтэр-

СТАРЫЯ КЛОПАТЫ Ў НОВАЙ ШКОЛЕ

Кіраўнік школы, настаўніца Ольга Назарук доўга чакала на новую школу. Яна ж настаўнічае ў Крывой без перапынку ўжо 24 гады.

Дакументы, на жаль, не захаваліся. Паводле ўспамінаў найстарэйшых людзей, якія захавалі ў памяці тое, што ім гаварылі дзяды, прадзеды, школу ў вёсцы Крывой на Бельшчыне пабудавана каля 1892 года. Будавалі яе сяляне, жыхары вёскі Крывая **грамадскім чынам**, як сёння мы б сказалі Прывезлі з лесу рослыя сосны, распілавалі іх на дылёўкі і дошкі, ды збілі, як на тагдышнія ўяўленні, аграмадны школьны будынак. Пакрылі яго, зразумела, саломай. **У будынку гэтым размясцілася двухкласнае царкоўнае вучылішча.**

Ішлі гады. Пад страху сялянскай хаты ў вёсцы Крывая ішлі штораз новыя дзеці. Вёска і школа супольна перажывалі ўсе буры і завірухі, якія не шкадавала гісторыя для Беласточчыны.

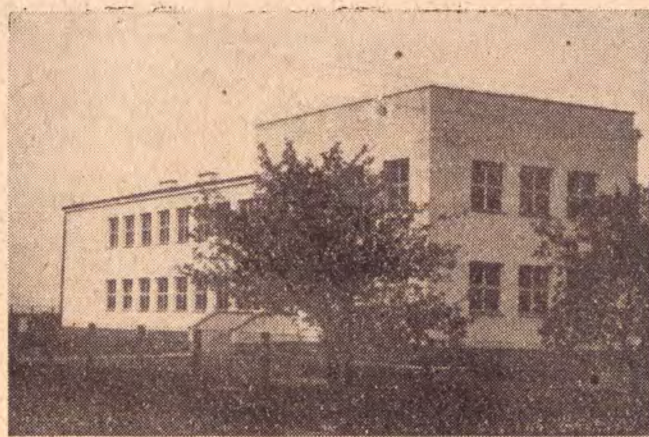
Калі 1-га кастрычніка 1944 года вучні заселі за школьныя парты, распачаўся новы перыяд у гісторыі школы ў вёсцы Крывой. Людзі неяк адразу пачулі, што цяпер ужо можна, што цяпер свабодна. Стала цесна ў старой школе, якую будавалі яшчэ дзяды. Прыйшлося наймаць дадатковыя пакойчыкі ў сялянскіх хатах. І так аж па 1964 год.

Шматгадовыя старанні за новую школу ўрэшце шчасліва закончыліся. У Крывой пабудавана двухпавярховую школу. Каштавала яна тры з паловінай мільёны злотых. Будаўлянае прадпрыемства з Бельска, хаця часта на яго нарахаем, даволі хутка справілася з пабудовай гэтай школы. Распачало ў маі мінулага года, а ўжо 3 верасня бягучага года вучні з Крывой заселі за школьныя парты ў новым будынку. Школу назвалі імем «Дваццацігоддзя Польскай Народнай Рэспублікі».

Калі ісці ў Крывую ад шашы, высокі будынак новай школы ўжо здалёк прыкоўвае вочы свайёй свежай, чыстай беласцю тынку. На жаль, нельга сказаць што ў школе прасторна. Гэта стары мадэль, не прыстасаваны да васьмігадовага палітэхнічнага навучання. На двух паверхах новай школы памяшчаецца ўсяго ледзь ЧАТЫРЫ класныя залы, адна нізкая і цесная гімнастычная зала і адзін кабінет для практычных заняткаў па фізіцы, хіміі і біялогіі — усё разам на купе. На вучняў чакаюць новенькія швейныя машыны і другія прылады для практычных заняткаў, якія атрымала школа згодна з праграмай палітэхнізацыі навучання. На жаль, у новым будынку не знайшлося месца для іх. Нават фізічна-хімічна - біялагічны кабінет акупіруе цяпер сёмы клас, бо няма дзе яго памесціць.

Сёлета ў Крывой вучыцца 81 вучняў. Калі школа перастравіцца поўнасцю на васьмігадовае навучанне, колькасць вучняў, як прадбачваюць настаўнікі, узрасце тут да сотні. У новай школе будзе яшчэ больш цесна. Што тады рабіць? Ці ізноў жыхарам Крывой дабіцца, каб побач новай школы на прасторнай школьнай пляцоўцы пабудавалі дадатковы будынак для практычных заняткаў? Словам, старыя клопаты ў новай школе.

Віктар Рудчык
фота аўтара

На фоне звычайных сялянскіх хат бы палац красуецца новая школа.

Класныя залы ў новай школе — прасторныя, светлыя. Шкада, што іх малавата.

Усе вучні любяць у час перапынку гуляць на лесвіцы — у Крывой таксама.

Моцныя васькоўскія слупы

Што за ліха. Васькоўскія электрычныя слупы дрыжаць ад удараў аўтамабіляў. Шафёры быццам бы аблюбавалі сабе вёску Ваські, толькі таму, што многа тут электрычных слупоў. Нядаўна мясцовыя жыхары мелі аб чым пагутарыць. З ГС-у ў Нарве да крамы ў Васьках прывезлі тавар. Тым часам лёгкадумны грамадзянін з Беластока, па-п'янаму, без дазволу, сеў у машыну. Шафёр заўважыў, што машына працуе, дагнаў яе і на малой яшчэ хуткасці

(Працяг на стар. 7)

У школе-інтэрнаце №1 гор. Мінска. На ўроку дамаводства.

натах дзеці не толькі вучацца, але і пастаянна тут пражываюць, атрымоўваючы ўсебаковую падрыхтоўку ў выхаванні пад кіраўніцтвам найбольш вопытных настаўнікаў.

Утрыманне дзяцей у школах-інтэрнатах абыходзіцца іх бацькам зусім не дорага. Асноўная маса іх плаціць ад 6 да 15 рублёў у месяц.

З мэтаю даць магчымасць усім жадаючым атрымаць вышэйшую і сярэднюю спецыяльную адукацыю, у рэспубліцы шырокі размах атрымала вячэрняе і завочнае навучанне.

Сённяшняя Беларусь — рэспубліка суцэльнай граматнасці. Камуністычная партыя і Савецкі ўрад праяўляюць няспынныя клопаты аб выхаванні падрастаючага пакалення аб тым, каб яно расло ўсебакова развітым і было актыўным будаўніком камуністычнага грамадства.

МІКАЛАЙ ДАСТАНКА
рэдактар «Настаўніцкай газеты»

Народная асвета на Беласточчыне ў другой палавіне XIX стагоддзя

Пачатак народнай асветы на нашых землях пачынаецца ў першай палавіне XIX стагоддзя, у сувязі з разгарэўшай тады барацьбой за «душы» паміж каталіцызмам і праваслаўем. Першыя школы для сялянскіх дзяцей паўставалі пры ўніяцкіх прыходах і галоўнай іх мэтай была паланізацыя тутэйшага насельніцтва. Цяжка сказаць, як многа было гэтых школ. Вядома, што існавалі яны ў Гродне, Кляшчэлях, Мілейчыцах, Кленіках і іншых большых вёсках і мястэчках.

Пасля лістападаўскага паўстання і ліквідацыі рэлігійнай уніі ў 1839 годзе праваслаўнае духавенства прыступае да арганізацыі прыхадскіх школ, мэтай якіх была русіфікацыя сялянскіх дзяцей і навучанне іх праваслаўнага веравызнання. У 1860 годзе ў Гродзенскай губерні існавала 100 прыхадскіх школ (між іншым аж тры школы ў Пухлаўскім прыходзе: у Пухлах, Сацах і Давідовічах). У 1863 годзе існавала іх ужо 238.

Школ гэтых аднак нельга ўяўляць паводле сучасных паняццяў аб школе. Пазбаўлены яны былі ўсякай фінансавай падтрымкі з боку дзяржавы, усякіх праграм, не было сённяшняга падзелу на класы і г.д. Проста дзеці рознага ўзросту збіраліся ў адным доме, найчасцей у доме папа, дзе поп, або нехта з царкоўнікаў, вучыў іх чытаць, спяваць царкоўныя песні, малітвы напамяць і г.д.

Перадача народнай асветы ў рукі праваслаўнага духавенства выклікала сярод прагрэсіўных слаёў насельніцтва Расіі зразумелы непакой. Паявіліся трывожныя артыкулы ў друку, якія дамагаліся падпарадкавання народных школ міністэрству народнай асветы. Царскі ўрад вымушаны быў разглядзіць гэтую справу і пастановаю з 1864 года ўстанавіў надзор міністэрства народнай асветы над прыхадскімі школамі. Царскі ўрад нічога аднак не зрабіў для развіцця незалежных ад царквы школ для сялянскіх дзяцей. Ад таго часу лік прыхадскіх школ пачынае раптоўна змяншацца. Некаторыя з іх пераходзілі пад управу міністэрства, большасць аднак развязвалася. У пачатку 1883 года ў Гродзенскай губерні было толькі 15 прыхадскіх школ, у тым ліку 4 у пухлаўскім прыходзе (Пухлы, Целушкі, Сацы, Давідовічы).

Адраджэнне прыхадскіх школ наступіла пасля 1883 года, калі зноў вернута ім незалежнасць ад дзяржаўных улад і прызначана з боку дзяржавы пэўную фінансавую дапамогу. У 1883 годзе паўстаюць такія школы ў Крушынянах, Нова-Беразове, Чыжах, Горным, Дубічах. У 1884/85 навучальным годзе на тэрыторыі сённяшняй Беласточчыны існавала каля 100 прыхадскіх школ, а ў 1892/93 г.ва ўсёй Гродзенскай губерні было іх 758 і вучылася 14262 хлопчыкаў і 2606 дзяўчынак. Школы гэтыя найчасцей пераважна ўтрымліваліся сялянамі паасобных вёсак. Пастанова аб заснаванні школы ў акрэсленай вёсцы падымалася на агульным сходзе сялян. Сход вырашаў, у якім узросце будуць дзеці хадзіць у школу, і што рабіць з бацькамі, якія не захочуць пасылаць дзяцей на навуку. Найчасцей на бацькоў такіх накладалася грашовы штраф, які меў ісці на карысць школы.

На агульным сходзе сяляне заключалі дагавор з настаўнікам адносна платы за навуку. Цікава прывесці некалькі прыкладаў узнагароджвання настаўнікаў тых часоў. І так, напрыклад, сяляне ў Плюцічах пастанавілі плаціць настаўніку па 75 капеек і па 20 фунтаў жыта ў год ад вучня, сяляне Астравак па 25 капеек і прахарчаваць настаўніка па чарзе, у Юраўлянах — па 1 рублю і 2 гарнцы аўса ў месяц, у Грэбенях накарміць і адзець настаўніка праз увесь год, а апрача таго 25 рублёў ад усіх сялян.

Навука адбывалася або ў доме папа, або ў нанятай сялянамі кватэры, або ў паасобных сялян па чарзе. Найчасцей усе дзеці незалежна ад узросту вучыліся разам. Часам аднак настаўнік дзяліў іх на дзве групы: старэйшую і малодшую.

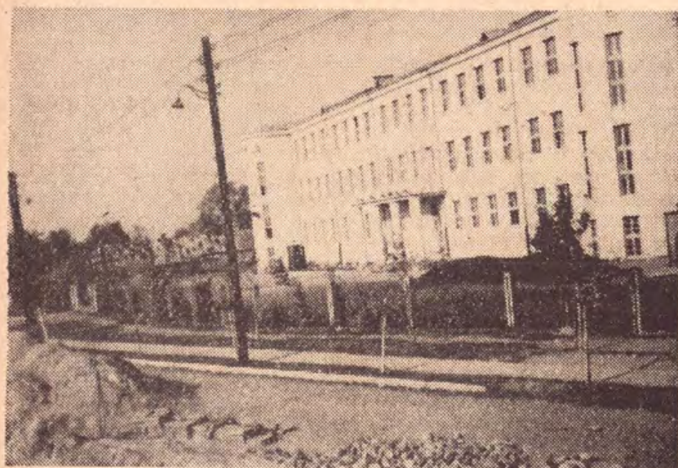
У 1885/86 навучальным годзе наведаў Гродзенскую губерню нейкі Шамякін — член школьнай рады пры царкоўным сінодзе. У сваім дакладзе з паездкі па школах Гродзеншчыны Шамякін сцвердзіў перад усім недахоп падручнікаў, а таксама, што настаўнікі ў гэтых школах «обладают весьма ограниченным умственным развитием и далеко не такой грамотностью». Каб палепшыць сітуацыю Шамякін лічыў неабходным заснаваць на Гродзеншчыне школу, якая б падрыхтоўвала настаўнікаў прыхадскіх школ. Справу гэтую Шамякін абмеркаваў з мясцовымі ўладамі, а перад усім з праваслаўным пухлаўскім святаром Фролам Сасноўскім. Узнікла думка, на месцы пухлаўскай прыхадской школы стварыць царкоўна - настаўніцкую школу. У выніку шэрагу перагавораў паміж Пецярбургам і Вільняй 21 лістапада 1887 года наступіла адкрыццё гэтай школы, якая месцілася ва ўрочышчы Ставок каля Трасцянкі і якой з царкоўнага фонду адпушчана потым 6 дзесяцін зямлі (звыш 6 гектараў). Мела яна доўгае названне «Кірыла-Мефодыеўская образцовая церковно - приходская четырехклассная, с учительским курсом, ремесленным классом школа». Зрэшты, аб назву школы вёўся яшчэ паміж святаром Сасноўскім а ўладамі Літоўскай епархіі спор. Ды не толькі аб названне. Шмат гадоў цягнуліся перагаворы адносна праграмы школы, колькасці класаў і гадоў навучання, а перад усім адносна правоў яе выпускнікоў. Заснавальнік школы святар Сасноўскі меў амбіцыі зраўняць яе ў правах з адпаведнымі школамі ў горадзе, на што ўлады, аднак, не згадзіліся. Было гэта зразумелым: вучнямі школы былі перад усім дзеці сялян з акалічных вёсак. Як жа іх можна было зраўняць з дзецьмі вышэйшых класаў, якія вучыліся ў горадзе!

Хаця намеры ўлад і царквы пры заснаванні трасцяніцкай школы, як і ўсяго прыхадскога школьніцтва, былі ясныя і зразумелыя: разыходзілася перад усім аб умацаванне праваслаўя ў народзе, тым не менш трасцяніцкая школа адыграла станоўчую ролю ў разбуджэнні імкнення да асветы сярод нашага насельніцтва. З яе выпускнікоў частка засталася пасля рэвалюцыі ў Савецкім Саюзе, частка рассеялася па свеце, частка, аднак, вярнулася на радзіму. Санацыйны ўрад не прызнаў іх кваліфікацыі да навучання ў школе. Астаючыся ў вёсцы былі яны найчасцей найбольш адукаванымі гаспадарамі прымаючы неаднойчы актыўны ўдзел у арганізаванні грамадскага жыцця сваіх вёсак.

УЛ. ПАЎЛЮЧУК

(Працяг са стар. 1)

ВЯЛІКІ ШАНЦ МІХАЛОВА

Міхалоўская сярэдняя школа.

Раскопаная прышкольная вуліца — гэта месца будучага вадаправода. Першая вада з кранаў мелася пацячы месяц таму назад, але не нервуйцеся — пацячэ. Нашы будаўнікі, як заўсёды, спазняюцца з тэрмінамі і, як заўсёды, перагружаны работай. Ёсць пагаворка, што той не спазняецца, хто нікуды не спяшаецца...

Рынак называюць сэрцам дробнакапіталістычнага гандлю. Пульс міхалоўскага рынку сведчыў аб тым, што гэтаму сэрцу далёка да здароўя...

*

Няма рынку, памёр ён натуральнай смерцю як нікому непатрэбны рэлікт мінулага. На яго месцы буйнее малады сквер, сквер імя Дваццацігоддзя. Аўтобус з Беластока цырымонна аб'язджае яго : затрымоўваецца каля прыпынку ПКС, выходзяць на тратуар пасажыры. Такі цырыманіял паўтараецца шэсць разоў удзень, калі не лічыць тых аўтобусаў, якія праходзяць у напрамку Ялоўкі і Гарадка.

Ля каляровага плаката, які апавяшчае міхалоўскую прэм'еру новага фільма малады хлопец. На рукаве хлопца «тарча» ліцэіста, звычайная сіняя нашыўка.

Што? Кажаце, звычайная? О, не! Няшмат мястэчак на Беласточчыне можа пахваліцца сваім хлопцам з сіняй нашыўкай, нашыўкай, свайго ліцэя — у даным выпадку, міхалоўскага ліцэя. Падарожны, што прыязджае сюды, перад усім заўважыць аграмадзіну двухпавярховага будынка ліцэя, які высіцца па-над дахамі драўляных вулічак. Міхалаўчане не без гонару вытлумачаць яшчэ, што апрача бачанага ліцэя ёсць таксама механічная школа, якой не відаць за голлямі дрэў. У Міхалове пражывае каля двух з палавінай тысяч асоб, у тым ліку каля тысячы вучняў!

Сярэднія школы — вялікае дабрадзейства, з якога карыстае моладзь усяго ўсходняга абшару Беластоцкага павета. Да Міхалова едуць за навукай! Прыемныя словы, праўда? Іх любяць слухаць у Міхалове так, як маці любіць паслухаць прыемных слоў наконт сваёй дарастаючай дачкі. Сярэднія школы — гэта дарастаючыя дочкі Міхалова. Растуць яны, прыгажэюць. Разам з тым прыбывае клопатаў, турбот. Ліцэй супольна з пачатковай школай налічвае дзевятнаццаць класаў. Урокі праводзяцца ў адзінаццаці памяшканнях. Цесна, а будзе яшчэ цясней, бо ў сувязі са школьнай рэформай прыбудзе шэсць новых ліцэйскіх класаў. Куды падзецца? Вучыць на тры змены, ці як? Словам, неабходна разбудаваць будынак, але калі, як і за што? Сярэдняя школа, як старанлівая дачка, грамадскім чынам прапрацавала ўжо 5.100 гадзін пры прадукцыі патрэбнай цэглы.

Дочкі — улюбёная тэма людскіх размоў. Міхалова мае харошыя дочкі - школы, якіх ніколі дагэтуль не мела і не спадзявалася мець, значыць, недзе да 1950 года.

*

Стогадовая бабулька, міхалоўская тэкстыльная прамысловасць, шмат перажыла за свой век. Смерць заглянула ёй у вочы, у цёмныя фабрычныя цэхі, калі настала знішчальная гітлераўская акупацыя, вогненныя войны.

Ішоў 1944 год, памятны год вызвалення і адраджэння Польшчы, і на дзіва аджыла міхалоўска тэкстыльная бабуля. На яе другія нарадзіны лілося не шампанскае віно, але кроў бязвінных рабочых, якія гінулі ад бандыцкіх куляў толькі таму, што наважыліся яны ўваскрэсіць жыццё, каб мець хлеб дзецям, жонкам. Прозвішча Сяржана, загінуўшага міхалоўскага тэкстыльшчыка, сталася сімвалам адраджэння ўсёй беластоцкай тэкстыльнай прамысловасці.

Бабцы не надта шанцавала ў жыцці, хаця цяпер няма чаго наракаць — у 1957 годзе пабудавана цалкам новую, ад фундаментаў, і не сезонную фабрыку, абсталяваную сарака васьмі паўаўтаматычнымі кроснамі.

Малачарня — зграбная, беласценная, механізаваная модніца нашых дзён частуе нас адборным маслам, тварагамі. У 1961 годзе закупіла каля пяці мільёнаў літраў малака. Бываюць вясеннія дні, калі яна проста давіцца ад малака, столькі даюць яго ёй навакольныя вёскі. У будучым годзе малачарня спадзяваецца амаль дзевяці мільёнаў літраў малака, што ў тры разы перавысіць яе прадукцыйныя здольнасці. Адсылаць большасць малака ў далёкія беластоцкія малачарні з'яўляецца не надта рацыянальным выхадам з гэтакай «патопнай» сітуацыі... Ходзяць чуткі, зрэшты, пацверджаныя ваяводскімі ўладамі, што апрацоўваюцца планы пабудовы яшчэ адной малачарні (шэсць разоў большай!), якая ўтрымае крок за тэмпамі развіцця сялянскай гадоўлі, забяспечыць проста збыт таго важнага прадукта гадоўлі, якім з'яўляецца малако. Законы эканомікі няўмольныя: абмежаванне куплі вядзе да тармажэння гадоўлі. Датычыць гэта не толькі малака, аб чым хачу пісаць далей.

Малако з'яўляецца адным з прадуктаў гадоўлі. У першую чаргу гадоўля дае мяса — ялавічыну, свініну. Пункт скупу ГС-у літаральна штурмуюць дзесяткі сялянскіх гумавікоў (балонаў), даўжэзная чарга фур са свінямі часам цягнецца праз цэлае Міхалова. Іншы раз беластоцкі транспарт не паспявае адвозіць той жывы тавар, іншы раз пункт скупу проста не купляе больш і канцы ў ваду. Хоча ды не можа. За 1963 год закуплена штосьці каля дзевяцьсот тысяч кілаграмаў жывёлы, леташнія закупкі набліжаюцца да вялізнага мільёна.

ГС мае адну невялічкую каўбасную, гэта самае малое дзіця Міхалова, якое цяжка заўважыць нават зблізку. Заморанае яно, нядужае. Варта падумаць, як вылячыць яго з рахітычнай слабасці, дадаць сіл і раздольнасці... і апетыту да таго мільёна мяса.

Малачарня і мясны завод, млын і механічная пякарня — гэта нішто іншае, як, так званая, спажывецкая прамысловасць, рэальны шанц Міхалова, вялікі шанц.

САКРАТ ЯНОВІЧ

фота аўтара

У Міхалове.

СЕЛЬСКАГАСПАДАРЧАЯ ВЫСТАЎКА

У школьнай зале ажыўлены рух. Тут можна сустрэць жыхароў суседніх вёсак, якія прыбылі на сельскую выстаўку Пасынскай ГРН. Найбольш сялян і моладзі прыйшло з суседняй вёскі Сакі. На сталах ляжалі найлепшыя плёны. Пры кожнай расліне таблічка з прозвішчам гаспадара. Найбольш кідаліся ў вочы вялікія цукровыя буракі Любы Цімашук з Сакоў. Ураджай у яе 520 цэнтнераў з гектара. З боку, пад гэтым прозвішчам ляжала дыня вагой 46 кг.

Прачытаўшы прозвішчы, можна было заўважыць, што ўсё найбольшае вырасла ў суседняй вёсцы Сакі. Цікава чаму толькі там? А мо' таму, што існуе ў Саках Школа сельскагаспадарчай падрыхтоўкі? Так Веды дапамаглі ім вырошчваць багаты ўраджай.

Пазней у другой школьнай зале распачалася згадуй-згадуля. Да гульні прыступіла 10 чалавек моладзі, з таго 3 дзяўчыны. Пытанні былі з галіны сельскай гаспадаркі. Першае месца за добрыя адказы заняў Я. Дудзіч, другое — Н. Грыгарук, а трэцяе — А. Манаховіч. Усе яны атрымалі каштоўныя ўзнагароды.

Далей заняў месца на сцэне агульнавядомы калектыў самадзейнікаў з Пілік. Зала запоўнілася. Кожны хацеў убачыць слаўных пілiцкіх спевакоў. Самадзейнікі спявалі, выконвалі мелодыі на сваіх інструментах. Іх кожны нумар гледачы віталі апладысментамі. Тут можна было пачуць польскія, рускія і беларускія песні. Вельмі ўдала выканаў дуэт — Ясюк і Врублеўскі — некалькі песень. Ім акампаніраваў кіраўнік калектыва Нявінскі. Бурнымі апладысментамі зала прыняла рускую песню «Жди солдата». Не менш паспяхова выканаў Юрэк Габрылюк савецкую песню «Тишина», а Марыся Альшэўская, — польскую песню «O mnie się nie martw». Незаметна прайшло дзве гадзіны, і самадзейнікі закончылі свой канцэрт.

Гэтае карыснае мерапрыемства арганізавала Павятовае праўленне сельскагаспадарчых гурткоў у Бельску Падляшскім.

В. Весялоўскі
вёска Пасынкі

НА АСВЕТНАЙ НІВЕ

Вёскі і мястэчкі былой Зах. Беларусі ці Віленшчыны ведалі шмат людзей, якія сваёй бескарыснай, ахвярнай працай спрыялі пашырэнню асветы, якія намагаліся аблягчыць беларускаму сялянству яго бытаванне на гэтай паняволенай зямлі. Вось зусім нядаўна мы даведаліся, што ў Беластоку пражывае Браніслава Гавронская, якая мае немалыя заслугі на гэтай ніве.

Браніславе Гавронскай зараз 83 гады. Паходзіць яна з Ашмяншчыны, якая ў яе ўспамінах захавалася як забітая, адсталая частка Беларусі. Галеча беларускага сялянства, з якой сутыкнулася В. Гавронская яшчэ ў дзяцінстве, прымушала яе пазней неаднаразова глыбока задумвацца над прычынамі гэтай з'явы. Жаданне паляпшэння жыцця народу, імкненне дзейсна ўключыцца ў змаганне супраць прыгнёту — усё гэта завяло яе ў рады польскага сацыялістычнага руху. За ўдзел у рэвалюцыі 1905 года Б. Гавронская была зняволена царскімі ўладамі. Пасля 1920 года апынулася ў Вільні. Тут зблізілася з колам прагрэсіўна настроенай польскай інтэлігенцыі, якое спачувальна ставілася да патрэб беларускага насельніцтва. У той час пазнаёмілася таксама з вядомым біёлагам Вітальдам Славінскім — вялікім прыхільнікам беларускай культуры, сябрам Янкі Купалы. У час працы ў Віленскім кураторыуме Б. Гавронская часта наведвала вёскі і мястэчкі, дзе пражывалі беларусы. Там, нягледзячы часам на сваю занятасць, праяўляла шмат энергіі ў пашырэнні беларускага друкаванага слова, у дапамозе гурткам мастацкай самадзейнасці. Асабліва цікавілася Б. Гавронская беларускім песенным фальклорам. Запісвала паасобныя песні, апрацоўвала іх. Гэтая дзейнасць звяла яе з вядомым ужо ў той час кампазітарам Станіславам Казура, які лічыўся дасканалым знаўцам народнага меласу беларусаў. Спалучыла іх любоў не толькі да песні, але да цэлай багатай вусна - паэтычнай традыцыі беларускага народа. У Б. Гавронскай захаваліся вельмі прыемныя ўспаміны і аб Рыгору Шырме. Плённаму ўздзеянню гэтых двух людзей заўдзячвала выданне свайго зборніка народных песень Віленшчыны.

Многае ўжо ў памяці нашай субяседніцы зацерлася. Яе ж амаль паўвека аддзяляе ад гэтага часу, ды і няма з кім зараз на гэтыя тэмы гаварыць. Вось калі яшчэ заглядаў прафесар нашай Медыцынскай акадэміі, Вітальд Славінскі, тады ўваскрасалі даўнія здарэнні ў час доўгіх размоў, успамінаў. Б. Гавронская ўжо звыш 20 год хварэе рэўматызмам, які не дазваляе ёй зусім хадзіць. Гэтая цяжкая хвароба не здолела зламаць Б. Гавронскую. Яна шмат чытае, цікавіцца падзеямі ў свеце. Асаблівую радасць дастаўляюць ёй кнігі тых пісьменнікаў, якія ўзнаўляюць часы яе маладосці, гады, якія належаць ужо гісторыі. Першае месца адводзіць Б. Гавронская ў гэтым Е. Путраманту. Раманы «Рэчаіснасць» ці «Паўвеку» дазволілі ёй перажыць даўнія падзеі, яшчэ раз пабыць з героямі — людзьмі часта асабіста знаёмымі і блізкімі.

Браніслава Гавронская не любіць гаварыць аб сабе.

— Не адна я працавала, ды ўрэшце гэта ўжо ўчарашні дзень.

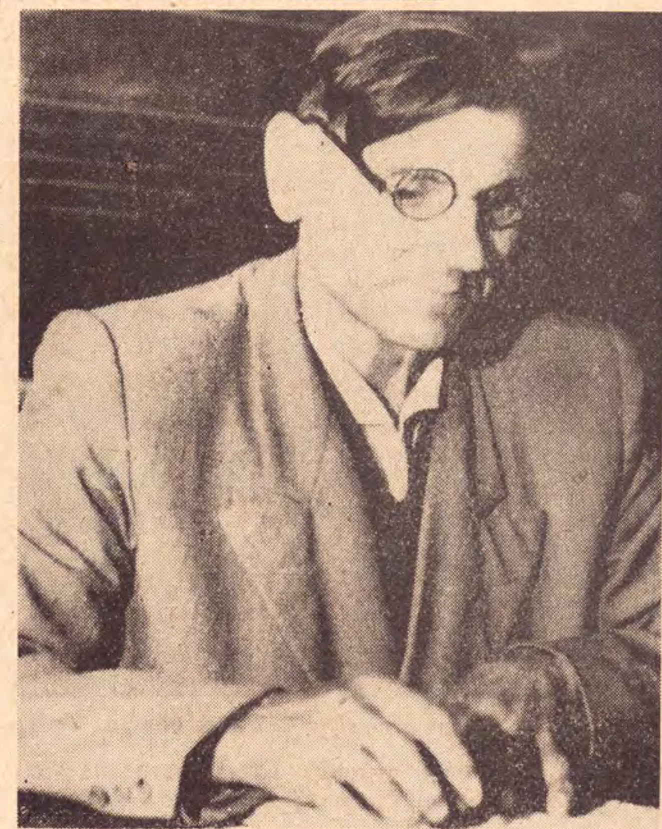
Пакараючыя скромнасць і сціпласць Б. Гавронскай — прадстаўніка гэтай лепшай часткі старога пакалення, на долю якога выпаў вось гэты «ўчарашні дзень». Мяжуе ён з сённяшнім днём — днём, які зараджаўся ўчора.

а.с.

Сейбы высакароднага і шляхетнага

Настаўнік...

Хто б гэта ні быў з нас: ткачыха з Фастоўскага камбіната, з-пад руплівых рук якой выходзяць узорыстыя далікатныя тканіны, ці гаспадар - селянін з вёсачкі, што каляровым вяночкам прысела над маляўнічаю Нарвай: студэнтка Варшаўскага Палітэхнічнага інстытута, што задумалася над тэорыяй Айнштайна, ці малады трактарыст, якому ў гэтым годзе давялося ўпершыню варочаць плугам тлустую скібу пад рунь: прафесар-хірург, які штодня змагаецца за людское жыццё, ці ты моладзь, што толькі пачынаеш ставіць свае няпэўныя першыя крокі ў самастойным жыцці — кожны з нас са словам «Настаўнік» спалучае самыя дарагія нам, самыя цёплыя адчуванні і ўспаміны, як аб тым, хто вывеў нас на шырокі жыццёвы шлях...

Кірыл Баравік

Але аддадзім слова нашым настаўнікам, настаўнікам беларускай мовы з розных куткоў Беласточчыны, якія дабразычліва падзяліліся з «Нівай» сваімі разважаннямі, меркаваннямі, успамінамі. Адным з іх ужо звыш шасцідзесяці год, другія сярэдняга веку, з іншыя толькі ўступілі на настаўніцкі шлях...

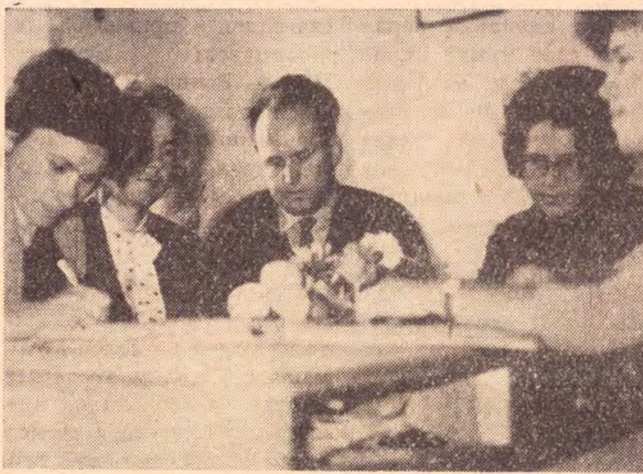
Мы прапануем вам, дарагія Чытачы некалькі тыповых запісаў, выбіраючы іх з дзесяткаў прац, якія перадалі нашай рэдакцыі настаўнікі. Усім ім шчыра дзякуем. З іх запісаў мы склалі сабе надзвычай карысны вобраз з іх цяжкай і адказнай, але як жа ж шляхетнай працы. Выбраў

мгр Мікалай Гайдук.

Сёння друкуем першы запіс. Іншыя ў чарговых нумарах.

У школе на сценах ёсць і партрэты беларускіх пісьменнікаў. Варта і іншым школам узяць прыклад з Мора.

Пасяджэнне педагагічнага савета.

Тэкст і фота М. Хмялеўскага

Мала грошай не згнаіў

Хачу сказаць некалькі слоў аб людзях, якія ашчаджаюць свой грош, каб, сабраўшы большую суму, купіць мэблю, матацыкл, адзенне, тэлевізар, воз балон і г.д. Іншыя складаюць на кніжку, каб падрыхтаваць крыху грошай, як кажуць, на «чорную гадзіну». І так, многія і на вёсцы ідуць на пошту і складаюць грошы на кніжку СКО. І тады кожны не толькі спакойны, што грошай ніхто не ўкрадзе, што не знішчаць іх мышы, ды яшчэ нарастаюць працэнты, дабавачныя даходы.

Аднак знаходзяцца ў нас і такія людзі, якім вялікія сумы грошай з'ядаюць каровы. Аб гэтым пісала «Грамада Рольнік Польскі» ад 29 кастрычніка. У нас таксама ў Новым Ляўкове Грыша Болбат амаль што поўнасцю не згнаіў 8 тысяч злотых. Яны ў яго доўга праляжалі ў сырым месцы і знішчыліся. Цяжка ад-

(Працяг на стар. 7)

У МОРЫ

Як у многіх вёсках, так і ў Моры, найпрыгажэйшым будынкам з'яўляецца школа-помнік 1000-годдзя Польскай дзяржавы. Дзякуючы дружнаму настаўніцкаму калектыву, які ўзначальваецца Язэпам Зінчуком, выхаваўчая праца тут на высокім узроўні.

У навучэнцаў школы бадзёры і вясёлы настрой. У час перапынку вельмі часта можна ўбачыць спяваючых і танцуючых дзяцей пад папулярную песеньку «Зялёны вальчык».

На сценах вялікага калідора і фае мы бачым партрэты польскіх і беларускіх пісьменнікаў. Вісіць тут і параўнаўчая табліца, якая паказвае два дваццацігоддзі Польшчы — панскай і народнай.

У бягучым годзе агромны школьны пляц абгарадзілі драцяной сеткай, пад якую палажылі таксама фундамент. Пры гэтай працы дапамаглі сельскагаспадарчыя гурткі з Мора і Крывяціч, а таксама школьнікі.

У гэтай школе вучацца дзеці з Крывяціч і Мора. Ад школы да вёскі Мора 300 метраў балоцістай дарогі. У сувязі з IV з'ездам ПАРП і 20-годдзем народнай улады насельніцтва Мора і Прэзідыум ГРН у Старым Корніне забавязаліся да 22 ліпеня пабудаваць тут брук. Сяляне звезлі 100 кубічных метраў камення, навазілі пяску і сваё абавязацельства выканалі. Не вывязалася са свайго абавязацельства ГРН. Несалідна гэта выглядае, калі зважыць тое, што на падтрымку грамадскага чыну былі прызначаны грошы ваяводскай радай. Недатрыманне слова праз ГРН у жыхароў Мора выклікае незадавальненне і можа мець такія вынікі, што ўзбудзіць іх да далейшай грамадскай працы будзе немагчыма. Таму неабходна хаця са спазненнем вывязацца са свайго абавязацельства.

СЕЛЬСКАЯ ГАСПАДАРКА БЕЗ ТАЯМНІЦ

КОЛЬКІ І ЗА КОЛЬКІ

Спачатку некалькі лічбаў. У 1949 годзе беластоцкія сяляне прадалі дзяржаве праз пункты скупу 39 тысяч тон мяса. Праз 10 год дастаўкі павялічыліся да 61 тыс. тон, а найбольшыя былі ў 1962 годзе, калі Беластоцкае ваяводства дало краіне 81 тыс. тон мяса жывой вагі.

Гэта вялікая колькасць. Гэта сотні мільёнаў злотых, якія плывуць на вёску. Іменна жывёла на мяса з'яўляецца адной з найважнейшых пазіцый у даходах нашых сялян. Прадукцыя мяса ў нас была і ёсць даволі вялікая. Але гэта зусім не азначае, што ў галіне жывёлагадоўлі і эканомікі ўсё вельмі добра. Калі эканаміст прааналізуе гэтую праблему, скажа, што так, прадукуецца шмат, але кошты прадукцыі даволі высокія. Селянін дадасць, што і з пагалоўем свіней бывае па-рознаму, а якасць свініны не заўсёды падабаецца кліентам.

У чым жа справа? Раней панавала мода на тлустае мяса. Гэта змушае гадаваць іншыя пароды свіней, інакш іх карміць. Дайшло нават да таго, што за граніцай выгадавалі свіней, якія даюць зусім худое мяса. Назвалі гэту пароду свіней бястлушчавай. Гэта не трэба разумець даслоўна. Справа не ў тым, што арганізм свінні не мае тлушчу, а ў тым, што яго вельмі мала ў мясе.

Такія ж змены можна заўважыць і на Беласточчыне. Беластачане таксама лепш любяць худое мяса. Для таго, каб забяспечыць патрэбы рынку і выканаць заданні экспарту, трэба павялічыць колькасць худога мяса. Аб гэтым падумалі значна раней. Ужо раней у нашым ваяводстве ліквідавалі пулаўскую пароду свіней, а большую ўвагу звярнулі на вялікую белую польскую і белую віславухую (пароды мясных свіней).

Сёння трэба звярнуць большую ўвагу на паляпшэнне якасці пароды свіней на нашай тэрыторыі. Асабліва важна селекцыя і падбор свіней, прызначаных на расплод.

Як і ў гадоўлі буйнай рагатай жывёлы, хвост хвасту не роўны. Неабходна адпаведна выкарыстаць генетычныя ўласцівасці жывёлы. Вядома, што добры гаспадар можа выгадаваць кормніка да 100 кг за 7 месяцаў. Іншыя не ўмеюць так выгадаваць і трымаюць яго да года.

У многіх краінах з кожнага пастаяннага статку, напр., І мільён свіней штогод прадаюць 1,5 млн. кормнікаў. У нас яшчэ з гэтым значна горш Таму мы павінны старацца паляпшаць пагалоўе свіней і выкарыстоўваць найбольш карысныя якасці. На гадоўлю пакідаем парасят ад найлепшых свінаматак і кныроў. Яны павінны быць здаровыя, з шырокімі грудзьмі, роўным хрыбтом, цвёрдымі кумпякамі і адпаведнай даўжыні. Свінаматка павінна мець не менш 12 добрых саскаў.

Важны элемент у гадоўлі свіней — адпаведны хлеў. Вялікія бетонныя хлявы не апраўдалі сябе. Найлепшымі аказаліся хлявы з дошак і саломы (нават на зіму) Трэба запэўніць жывёле шмат сонца, свежае паветра, чысціню і рух. Пры хлявах павінны быць загароды і добра нават мець кавалак выгану (так ёсць, напр., у ПГР Руская Весь у Элцкім павеце).

Інж. М. СУХАЖЭБРСКІ

НАЧАТКІ

«Паходжу я з вёскі Вітава, Гайнаўскага павета. Нарадзіўся ў сялянскай шматдзетнай сям'і. Як кожнае сялянскае дзіця таго часу летам грабаўся ў пяску, а зімой сядзеў у хаце, прыдумваючы розныя гульні. Калі я падрос, дык найбольш часу праводзіў у невялікім сасновым лясочку, што знаходзіўся зараз жа за вясковымі клунямі. Ваверкі, розныя птушкі, ягады, грыбы былі прадметам маіх дзіцячых зацікаўленняў. Калі мне споўнілася шэсць год, бацька адправіў мяне ў царкоўна - прыхадскую школу, што знаходзілася ў нашай вёсцы. У першую зіму маіх школьных заняткаў, навука паказалася мне надта цяжкай справай. Дапамагаў мне ў тэтым пераканацца і настаўнік, які вельмі часта караў мяне, не маючы часу і сілы на іншыя сродкі заахвочвання, бо вёў адначасова чатыры класы. Але ў наступным навучальным годзе я надта зацікавіўся чытаннем кніг на рускай мове, і гэта мне вельмі дапамагло ў вучобе. Маючы дзесяць гадоў, я закончыў царкоўна - прыхадское вучылішча з надзвычай добрымі вынікамі. Але радасць мая заглохла ў нашым сямейным горы — памерла маці, два старэйшыя браты былі пакліканы ў царскую армію і высланы на фронт Першай сусветнай вайны. У жніўні таго ж 1915 года казацкія атрады прымусілі нас пакінуць сваю хату і падацца ў бежанства. З невялікім скарбам на драбінястым возе на працягу трох месяцаў валакліся мы перад лініяй фронту разам з тысячамі такіх жа бежанскіх вазоў у глыб царскай імперыі. Холад, голад і страх за жыццё не раз заглядалі ў мае дзіцячыя ўражлівыя вочы. Лёс закінуў нас у горад Бугуруслан, цяпер Куйбышаўскай вобласці. Там мне ўдалося паступіць у Настаўніцкую семінарыю. Неўзабаве па ўсіх гарадах і мястэчках Расіі пракаціліся вялікія падзеі Кастрычніцкай Сацыялістычнай рэвалюцыі. Яны зрабілі на мяне вялікі ўплыў і пакіравалі ўсім маім будучым жыццём. Зараз жа пасля вяртання на радзіму ў 1921 годзе я ўступіў у рады падпольнай арганізацыі, якая ставіла мэтай сваёй дзейнасці вызваленне Заходняй Беларусі і далучэнне яе да БССР. Арганізацыя дзейнічала на працягу 1921—1923 гадоў. Потым была выкрыта дэфензівай, а яе ўдзельнікі арыштаваны. Частка найбольш актыўных яе членаў была расстраляна, шмат засуджана на пажыццёвае турэмнае заключэнне, іншыя ж на 2 да 12 год турмы. Я, як і шэраг іншых, трапіў пад пільны нагляд паліцыі. Але гэта толькі распаліла ў мяне прагу змагацца супраць урада Пілсудскага. Я, разам са сваімі сябрамі па думцы, патаемна пісалі лістоўкі і адозвы, распаўсюджвалі іх у людных месцах, прыклейвалі да царкоўнага плоту ўноч перад святам Лістоўкі былі прасякнуты заклікам да барацьбы супраць парадкаў, заведзеных буржуазіяй і пілсудчыкамі ў краіне. У 1926 годзе я ўступіў у рады «Грамады» і там працягваў сваю дзейнасць. Аб працы ў якасці настаўніка ў той час мне не было чаго і марыць, санацыйныя асветныя чыноўнікі і блізка не падпускалі мяне да школы. А як жа ж хацелася працаваць іменна настаўнікам!.. Але гэта збылося ўжо на працяглы час толькі ў верасні 1939 года, а потым пасля трохгадовага перапынку ў час акупацыі, у верасні 1944 года. Жыхары вызваленых вёсак і гарадоў жылі тады пастановамі Польскага Камітэта Народнага Вызвалення. Збіраліся сходы і з'езды, выбіраліся на іх прадстаўнікі народнай улады, бурліла новае жыццё. На адным з пасяджэнняў Гайнаўскай Гміннай Рады, якой я быў членам, мне даручылі арганізаваць навучанне дзяцей у сваёй і суседняй вёсках. Надта цяжкае гэта было заданне. Школьны будынак быў напалавіну знішчаны, парты спалілі немцы, не было ні падручнікаў, ні дапаможнікаў, ні паперы. З чаго пачаць і завошта ўзяцца? Але неяк справа пайшла на лад. Сабраў я жыхароў абедзвюх вёсак. Яны выбралі сярод сябе бацькоўскі школьны камітэт. І я разам з бацькоўскім камітэтам прыступіў да рамонту і падрыхтоўкі школьнага будынку да заняткаў. У той жа час трэба было мне клапаціцца пра сшыткі, падручнікі, алоўкі. Сто сшыткаў і алоўкаў атрымаў я ад каменданта афіцэрскай школы, якая затрымалася на некалькі тыдняў у нашай вёсцы. Трохі паперы здабыў у гміне, падручнікі і дапаможнікі збіраў па хатах. У выніку 4 кастрычніка 1944 года я пачаў навучальны год. У той дзень сабралася ў школе звыш 70 дзяцей ва ўзросце ад 7 да 14 год. Трэба было іх падзяліць на класы. Большасць з іх, нават у 12-цігадовым узросце, не ўмела ні чытаць ні пісаць!.. Але падзел неяк адбыўся. Толькі вучні старшых класаў атрымалі па сшытку і алоўку з засцярогай, як мага пільней эканоміць іх. Дзве ж групы пачатковага класа першыя тыдні пісалі і рысавалі палачкамі на зямлі на школьным панадворку. Гэтыя незвычайныя заняткі «першакоў» на панадворку працягваліся да часу засваення імі літар і цыфраў. Толькі пасля гэтага атрымалі яны па алоўку і чыстым лісце канцылярскай паперы. І вось сёння, калі я працую ў дасканала абсталяванай школе з выдатна забяспечанымі ва ўсе прылады вучнямі, мне нявольна прыпамінаюцца тыя 20-цігадовай даўнасці дні і дзеці, якія цяпер сталі ўжо інжынерамі і магістрамі, увайшлі ў жыццё не як яго нявольнікі, але ў якасці яго ўладароў, я ўпэўнен, што нават праца, засваваная і запачаткаваная на пяску, мае вялікі сэнс».

КІРЫЛ БАРАВІК

Арэшкава, Гайнаўскі пав.

АБ ЧЫТАННІ ЧУЖЫХ ДУМАК

Еўрапеец, якому прышлося падарожнічаць па няведамых раёнах Аўстраліі, бярэ сабе на праваднікa жыхара Аўстраліі. Еўрапеец і праваднік прабываюць у дарозе некалькі дзён, адыходзяць ад сяліб некалькі сот кіламетраў і раптам праваднік заяўляе аб неабходнасці свайго павароту да хаты. Тлумачыць гэта тым, што, скажам, сёння ў начы жонка нарадзіла яму сына, або нехта памёр з радні, або нейкае іншае важнае здарэнне. На пытанне еўрапейца адкуль ён ведае, што магло здарыцца дома, праваднік адказвае ўсялякімі, на думку еўрапейца, глупствамі. Аднак такія інфармацыі жыхара Аўстраліі аб тым, што ў даны момант здарылася за сотні кіламетраў ад месца яго знаходжання, аказваюцца праўдзівымі.

Падобныя здарэнні часта расказваліся еўрапейцамі, якім прыйшлося спадарожнічаць па Аўстраліі. Еўрапейцы думалі, што жыхары Аўстраліі паслугоўваюцца нейкай няведамай ім сігналізацыяй, пры дапамозе якой перасылаюць на далёкія адлегласці інфармацыі. Зараз, аднак, даследчыкі жыцця першабытных плямён прытрымліваюцца думкі, што аўстралійцы ў такіх выпадках паслугоўваюцца проста тэлепатыяй.

Тэлепатыя азначае непасрэднае пераказванне думак аднаго чалавека другому без дапамогі слоў і ўмоўных знакаў. Вучоныя мяркуюць, што калі чалавек моцна думае, яго мозг здольны высылаць у прастору хвалі, падобныя да электрамагнітных хваль, ці можа нейкія іншыя, яшчэ недаследваныя сігналы. Адпаведна настроены мозг іншага чалавека можа адбіраць гэтыя сігналы як радыёпрыёмнік, і мы маем перадачу думкі на адлегласць.

Хаця сучасны чалавек не можа адвольна перасылаць свае думкі іншаму чалавеку, ці свабодна чытаць думкі іншых, аднак існаванне з'явы тэлепатыі пацвердзіла ў нашыя часы многа вучоных розных краін у сваіх вопытах.

У апошнія часы многа пісалася аб вопытах праведзеных у Амерыцы ў 1959 годзе, калі думка была перададзена «чалавеку-прыёмніку», які знаходзіўся ў адлегласці дзвюх тысяч кіламетраў у падводнай лодцы, на глыбіні некалькі сот метраў. Цікава, што радыёсувязь з лодкай не была магчыма. Як вядома, некалькі сантыметраў вады не прапускае радыёхваль.

Падобныя вопыты не новыя. У пачатку нашага стагоддзя праводзіў іх французскі псіхіятр Шарль Рышэ. У 1930 годзе вядомы амерыканскі пісьменнік апісаў падобныя доследы, якія праводзіў са сваёю жонкаю.

Савецкі псіхолаг К. Платонаў у сваёй кніжцы «Занимательная психология» расказвае аб тым, як у 1923 годзе прымаючы ўдзел у эксперыментах свайго бацькі, вучонага псіхолага і гіпнолага, параіў яму, каб той спрабаваў правесці гіпноз без слоў, а толькі пры дапамозе думак. Бацька зрабіў гэта і аказалася, што пацыенты пад уплывам самых толькі думак вучонага засыналі гіпнатычным сном і потым дакладна выконвалі ўсе загады, якія ён загадаў ім у думках. У 1924 годзе вучоны прадэманстраваў гэтыя эксперыменты ў Ленінградзе на з'ездзе неўролагаў і псіхолагаў.

Потым у 1932—1937 гадах вядомы савецкі фізіёлаг Леанід Васільеў у шэрагу вопытаў даказаў, што гіпнатызаванне думкамі магчыма нават, калі гіпнолаг аддзелены ад пацыента экранам не прапускаючым радыёхваль.

а-п

ШТОДЗЕНЬ

Старт ракеты. (а-ся)

У былыя часы кожнае другое эскімоскае дзіця памірала ў першым годзе свайго маленькага жыцця. Цяпер, дзякуючы сучаснай медыцыне, выжывае чацвёра з пяці. (а-ся)

ГУТАРКІ ДОКТАРА

Пачынаем друкаваць «гутаркі ДОКТАРА». Просім паважаных чытачоў пісаць пісьмы да нашага «Доктара», які заўсёды знойдзе час зацікавіцца Вашай справай і даць практычную параду. Гарантуем таямніцу Вашага адрасу.

РЭДАКЦЫЯ

ЯБЛЫКІ

Як кажуць, яблык у гэтым годзе столькі, што і свінні не хочуць іх есці. Таму, мабыць, людзі наогул не цэняць харчовых вартасцей садавіны, якая надта карысная нашаму арганізму. Яблыкі — дасканалая спажыва, асабліва, пажылым людзям, якім пагражае склероз. Ім трэба есці як найбольш яблык, яны адыгрываюць немалую ролю ў адпаведнай, так званай, перамене матэрыі.

Калі гаварыць аб харчаванні дзяцей, дык яблыкі маюць проста выбаўленчае значэнне. Асабліва цудадзейнае іх значэнне пры хваробе, так званага, паносу або дызентэрыі. Тады добра ёсць гатаваць яблычную страву з цёртых яблык з дадаткам морквы і гарбуза.

Вядома, не ўсе гатункі яблык маюць аднолькавую карысць. Найболей карыснымі з'яўляюцца антонаўкі і да таго, як на бяду, найбольш патрэбны нашаму арганізму рэчывы знаходзяцца ў антонаўках пад скуркаю і каля зерневых костачак. Значыць, трэба есці цэлае яблыка не пакідаючы ніякіх агрызкаў.

Наканец яшчэ адна добрая парада — гэта не лупіць яблык, але толькі добра мыць іх. Цяпер ужо разумеем, што лупіць нельга, бо марнуем найбольш карысную нашаму арганізму частку яблыка, што знаходзіцца пад самюткай скуркаю.

І яшчэ адна парада, перад усім, паненкам, якія дбаюць пра стройную лінію свайго цела. Каб мець гэту стройнасць зусім не трэба піць воцату, як гэта некаторыя робяць (паволі труцяць сябе, нішчаць). Трэба проста адзін дзень у тыдні пражыць толькі за адны-мі яблыкамі. Спрабуйце, пабачыце, што паможа — і арганізму не пашкодзіць.

ДОКТАР

„ДАІЛКА" ДЛЯ ПЧОЛ

Звычайна для таго, каб атрымаць пчаліны яд, у жывой пчалы асцярожна аддзялялі пінцэтам рэзервуар ядавітай залозы і затым «адціскалі» яд праз спецыяльную гумавую плёнку. Пчала ў гэтых выпадках непазбежна гінула.

Як паведамляе французскі часопіс «С'янс з авенір», за мяжой распрацавана новая тэхніка «даення пчол.

Пчолы падвяргаюцца анестэзіі з дапамогай закісу азоту. Затым насякомых загортваюць у алюмініевыя лісточкі і падвяргаюць уздзеянню слабага электрычнага току. Электрычны разрад выклікае скарачэнне мышцаў ядавітай залозы. Пчала выдзяляе яд і пры гэтым застаецца непашкоджанай, у выніку ад аднаго насякомага можна атрымаць яд шмат разоў.

ЮРЫЙ ДОЛБАД-МІХАЙЛІК

БАРОН ФОН ГОЛЬДРЫНГ

Пасля вайны

...Праз паўгадзіны Сомаў зноў пераходзіў двор, накіроўваючыся да сваёй казармы. Цела і мозг напаміналі пра адпачынак. Ногі самі неслі ў аддалены кут двара, да дзвярэй, за якімі быў яго цяперашні прытулак. Выцягнуцца на ложку! Забыцца ў глыбокім сне, бо толькі ён можа вырваць яго з гэтага злачыннага чужога свету!

Тое, што ў пакоі можа быць хтосьці пабочны, чамусьці не прыходзіла на думку. У памяці зафіксаваўся пусты пакой з доўгімі радамі ложкаў. Такім ён і ўяўляўся цяпер Сомаву. Тым большым было яго расчараванне, калі ён убачыў, што ў адзіноце яму застацца не давядзецца.

— О, нашага палку прыбыло! — выгукнуў насустрач яму высокі чарнявы капітан, лянiва спускаючы з ложка абутыя ў боты ногі і сцягнуўшы пры гэтым край коўдры. — Вельмі рад. Не таму, што ўбачыў персанальна вас, а ад уласцівай двуногім істотам звычкі: прыемна, ведаеце, бачыць, што твайму бліжняму пашанцавала не больш, чым табе... — Чорныя калючыя вочы капітана кпліва ўпіліся ў Сомава.

— Калі мераць такой меркай, то ў вас ёсць многа падстаў для суцяшэння: тут, здаецца, сабралася немалая кампанія.

— Не так немалая, як малая. Я хацеў бы бачыць каля сябе ўсіх тых, праз каго я трапіў у гэтую завірuху. Пройгрыш у гульні трэба дзяліць пароўну.

135

— Не слухайце капітана Самохіна! — умяшаўся маленькі, кругленькі чалавек, з такімі бясколернымі валасамі, што яны здаваліся зусім белымі. — Ён або ўлівае ў сябе шнапс, джын, віскі, брэндзі, або вылівае на галаву першага, хто трапіць пад руку, порцыю злосці. Пераменны стан!

— А твой пераменны стан, дурань, падтакваць кожнаму, з кім сустрэнешся. На ўсякі выпадак: можа перападзе які-небудзь недаедак.

Той, да каго адносіліся гэтыя словы, пачырванеў так, што нават скура на галаве стала ружовай, прасвечваючыся праз кароткія і рэдкія валасы. Паміж прыпухлымі павекамі злосна бліснулі маленькія, вузка прарэзаныя, каламутна-шэрага колеру вочкі. Ён быў падобны зараз на адкормленае парасё, якое, пралазячы да карыта, вось-вось зарохкае.

Капітан падміргнуў Сомаву:

— У жыцці бываюць самыя незвычайныя сітуацыі. Рэкамендую: Мікола Мікалаевіч Кабанец. Свінства, так сказаць, перанятае ў спадчыну ад далёкіх продкаў і ўвекавечанае для нашчадкаў.

— Гэта... гэта... нават для вас гэта занадта... Я афіцэр, чуеце, афіцэр, і я патрабую... я настойваю... Няхай суд гонару, так, суд гонару... — словы з дрыжачых вуснаў Кабанца зляталі бязладна, ён нібы захлынаўся імі, пырскаючы слінай.

— Завялі! — далящела з глыбіні пакоя.

Толькі цяпер, калі коўдра на адным з ложкаў адкінулася, Сомаў убачыў, што ў пакоі быў яшчэ адзін сведка гэтай размовы. Яго магутная постаць вырасла неяк зусім нечакана, і столь казармы ў той жа момант быццам стала ніжэйшай, а праход паміж ложкамі вузейшым.

Здаравяка стаяў, змрочна нахмурыўшыся, ніводнага слова не сарвалася больш з яго вуснаў, але двое, што перад гэтым пачалі сварку, адразу прыціхлі: капітан зноў расцягнуўся на ложку, Кабанец, уцягнуўшы шыю паміж плячэй, накіраваўся да дзвярэй.

136

Крыху разгубіўшыся, Сомаў адшукваў словы, каб як мага больш натуральна прывітацца з гэтым сваім новым суседам па казарме, але той слізгануў па ім такім адсутнічаючым позіркам, што стала зразумела: чапаць яго не варта, ён усё роўна зараз нічога не ўбачыць і не пачуе.

У пакоі запанавала цішыня. Капітан выцягнуў з-пад падушкі флягу, глытнуў з яе і, соладка пазяхнуўшы, заплюшчыў вочы. Па таму, як абмяклі рысы яго твару, быццам сцякаючы ўніз, відаць было, што сон змарыў капітана адразу, як толькі ён закрыў вочы.

Кладучыся ў ложак, Грыгорый падумаў, як часта ад яго цяпер уцякае сон. Раней такога не было. Ён мог прымусіць сябе заснуць незалежна ад усялякіх абставін, быццам паварочваючы ў сабе нейкі выключальнік, што імгненна адключаў яго ад клопатаў і хвалявання. Бо сон для яго быў той зброяй, якая дапамагае трымацца ў форме. Няўжо ён страціў гэту здольнасць цяпер! І чаму? Таму, што ён апынуўся ў логаве ворага адзін? Але так было і тады, калі, пераўвасобіўшыся ў Генрыха фон Гольдрынга, ён павінен быў сам, без усялякай дапамогі раскрыць таямніцу падземнага завода, многа іншых таямніц злачыннага і добра падрыхтаванага да вайны ворага. Трапіўшы ў варожы стан, ён такcама быў зусім адзін. Так, але не так... Ён выконваў тады даручэнне Радзімы і, як далёка яна ні была, адчуваў сваю неразрыўную з ёю сувязь, лічыў сябе байцом шматмільённай арміі свайго народу. Ды і ці быў ён сапраўды адзін? На дапамогу яму былі працягнуты тысячы рук нябачных сяброў — французскіх макі, італьянскіх партызан... А цяпер? Цяпер у яго няма нават поўнай упэўненасці, што ён правільна зрабіў, умяшаўшыся на сваё разуменне ў такую важную і небяспечную справу... Без сувязі з Радзімай, без падтрымкі якой-небудзь сяброўскай рукі!

Калі б у яго была хоць малечькая магчымасць падаць пра сябе вестку Штову! Праўда, праязджаючы праз Мюнхен, ён мог бы звярнуцца да савецкай рэпатрыяцыйнай камісіі, і цяпер бы ўсё было скончана.

137

ТРЫБУНА чытачоў

УЗЯЛІСЯ ЗА РАБОТУ

На здымку: кіраўнік дрынацыі Мікола Матычка.

Вёска Новакорніна, Гайнаўскага павета, распаложана ў даліне, каля Гайнаўкі. Калісьці там, праязджаючым людзям жалязнякамі з сенам і збожжам, не раз прыходзілася вываліцца сярод вуліцы і праклінаць карнянскую дарогу. На палі з плугам было цяжка ўлезці. Аж но надаела новакорнінцам хадзіць па балоце. Людзі ўзяліся за работу, наладзілі маставую. У гэтым годзе прыступілі да дрынацыі палёў.

Праязджаючы цяпер каля карнянскіх палёў здалёк відаць пакопанае поле Дрынацыя праводзіцца пад кіраўніцтвам Міколая Матычкі. Кожны жыхар плаціць 55% кошту, а 35% пакрывае дзяржава.

Міша Тэлешэўскі
вёска Рэпіска.

● „НІВА" ЗАГРАНІЦУ ● „НІВА"

●„НІВА"ЗА ГРАНІЦУ ● „НІВА"ЗА ГРАНІЦУ

Падпісвайце сваякам і знаёмым за граніцу «Ніву».

Прыймаецца падпіска квартальная, паўгадовая і гадовая. Гадовая падпіска «Нівы» з высылкай заграніцу каштуе **40 зл. 40 гр.**

Як робіцца падпіска? Купляеце бланкет ПКО і пераказваеце грошы на наступнае конта ПКО:

№ 1-6-100024 — Warszawa, ul. Wronia 23 — P.K.W.Z. „Ruch" (да дня 10-га кожнага месяца папярэджваючага перыяд падпіскі).

На адваротным баку бланкета трэба ўпісаць дакладны адрас таго, каму вы хочаце зрабіць падпіску. Абавязкова таксама трэба там зазначыць, што гэта падпіска на «Ніву».

Калі хочаце атрымаць бліжэйшыя інфармацыі (таксама і гатовыя бланкеты), звяртайцеся на наступны адрас:

Przedsiębiorstwo Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych «Ruch». Dział Kolportażu Prasy Eksportowanej. Warszawa, ul. Wronia 23, tel. 30-46-88.

ЗАГРАНІЦУ ● „НІВА" ЗАГРАНІЦУ ● „НІВА"

ЗАГРАНІЦУ ● „НІВА" ЗАГРАНІЦУ

(Працяг са стар. 3)

Моцныя васькоўскія слупы

сеў у кабіну. Нейкі час яны ўдваіх аб нечым спрачаліся, а потым хмара пылу засланіла вуліцу і страшэнны грукат панёсся па аколіцы. Калі пыл асеў, тады ўсе ўбачылі машыну, якая стаяла ўпоперак вуліцы, а паабапал яе лёгкадумныя шафёры, апусціўшы галовы, стаялі як укопаныя, не маючы смеласці глядзець адзін аднаму ў вочы. Ім цяпер і водка «адскочыла». Новы аўтамабіль «Жук» быў разбіты. Лёгкадумнымі занялася міліцыя. Зласлівыя жыхары, цяпер запрашаюць мясцовых шафёраў у Ваські. маўляў, — у Васьках яшчэ слупоў многа, многа. Аднак нашыя міліцыянеры інакш глядзяць на гэта.

Янка Бароўскі
вёска Ваські

Лес і вартаўнік

На ўсход ад Відава знаходзіцца 120 гектараў лесу гаспадароў гэтай вёскі. Прыемна летам збіраць ягады, грыбы, паглядзець на скакучыя казулі ў сваім блізкім лесе. І вось гаспадары Відава, каб узяць лес пад добрую апеку, супольна згадзілі вартаўніка Федзю Стрэльчука з суседняй вёскі Агароднікі. Але гаёвы Федзя дрэнна выконвае свае абавязкі. У лесе яго ніколі не ўбачыш, хіба толькі тады, калі пасвіць свае рагатыя красулі. А жыхары навакольных вёсак нішчаць лес, не шкадуючы, што сяляне з Відава за яго плацяць падаткі.

Міхась Давідзюк
Відава

Мала грошай не згнаіў

(Працяг са стар. 5)

чытаць нумары блакнотаў. Грыша Болбат насіў іх на пошту, каб памяняць на новыя. Начальнік пошты Міхась Смольскі доўга пераконваў Грышу Болбата, каб ён палажыў грошы на кніжку ашчаднай касы. Але перакanaць не змог.

Гэты ж самы Болбат не то што непісьменны чалавек. Ён і ў бежанстве ў Расіі ў Тамбоўскай губерні вучыўся ў гімназіі. У 1939—41 гадах быў нават у Ляўкове настаўнікам. Як бачым, чалавек адукаваны, але не зусім свядомы.

А. Грыц
вёска Ляўкова Старое

НАШЫ ВЕСКІ

ПЛЁСКІ

Закончыліся ўжо палявыя работы. Стала больш вольнага часу. А час гэты найчасцей праводзіцца ў клубе-кавярні «Рух» і пры тэлевізары ў школе.

Удзень сяляне Плёсак (Бельскі павет) рыхтуюцца да зімы, робяць з кастрыцы прызбы.

Тэкст і фота М. Хмялеўскі

Дарагое Сэрцайка!

Пішу я да цябе пісьмо з просьбай, каб ты мне параіла, як іншым дзяўчатам і хлопцам.

Маю 18 год. У гэтым годзе закончыла сярэднюю школу і паехала ў вёску, да бацькоў на канікулы. Тут вось сталася найгоршае, бо бацькі абавязкова хочуць аддаць мяне замуж за хлопца, які таксама мае сярэднюю адукацыю, але многа старэйшы за мяне. Ён мне зусім не падабаецца, я і замуж пакуль што не думаю. Маю намер ісці вучыцца далей, але бацькі не згаджаюцца. Кажуць, што хопіць з мяне гэтай навукі. Сказалі, што на навуку не дадуць ні граша. Тады я не буду магла ісці далей вучыцца. І вось я падумала ўзяць пазыку, а потым на раты буду магла яе за год звярнуць, бо я збіраюся вучыцца толькі адзін год. Прашу, парай, ці дадуць мне пазыку, калі уся зямля на бацьку запісана? Што рабіць, як паступіць?

Аня з Бельскага павета

Дарагая Аня! Маеш рацыю, што не згаджаешся выходзіць замуж за хлопца, які табе не падабаецца, а найважнейшае, што яшчэ не думаеш аб замужжастве, бо ж маеш толькі 18 год. Калі не згодзішся выйсці замуж, дык і ніхто цябе не прымусіць, мінулі ж ужо тыя часы, што матэрыяльная сітуацыя прымушала выходзіць дзяўчыну замуж, калі бацькі адказваліся ад яе. А сёння ты ж ужо паўналетняя і маеш сярэднюю адукацыю. Шкада што не напісала якую. Вельмі добра, што задумала далей вучыцца. На жаль, пазыкі табе ніхто не дасць, бо ты ж не працуеш, а і ніякага маёнтку не маеш. Але ёсць іншы, лепшы выхад. Можаш пастарацца аб працу ў якім-небудзь мястэчку ці горадзе. А калі табе залежыць на далейшай навуцы, дык і ўсялякую працу можаш прыняць. А калі будзеш працаваць, дык маеш права далей вучыцца, і ў такім выпадку не трэба, каб хто-небудзь даваў табе грошы на далейшую навуку. А можаш таксама папрацаваць праз нейкі час і ўзбіраць трохі грошай, каб хапіла табе на 1 год, калі будзеш вучыцца. А завочна, хоць цяжка, многа ж людзей закончыла вышэйшыя ўстановы, і то людзей, якія маюць сем'і, а гэта ўжо труднейшая справа.

Жадаю поспехаў

СЭРЦАЙКА

...Яся з Гайнаўскага павета! Каб быць парыкмахерам, трэба закончыць парыкмахерскую школу, якая знаходзіцца таксама і ў Беластоку. У гэтым годзе ўжо за позна, але на наступны год звярніся яшчэ ў маі ці ў чэрвені ў канцылярыю гэтай школы і там даведаешся аб усім. Калі здасі добра экзамен, напэўна будзеш прынята, і за пару год станеш парыкмахерам.

Сэрцайка.

КІНО

Праграма на 16—22.XI.1964 г.

ГАЙНАЎСКІ ПАВЕТ

Белавежа
„Bracia" (czeski), 17—19. „Wojna trojańska" (włoski), 20—22.

Кляшчэлі
„Wyprawa w Tatry Słowackie" (czeski), 17—19. „Ostrożnie babciu" (radz.), 20—22.

Нараў
„Druga młodość cioci" (węgierski), 18—22.

Нараўка
„Opowieść sentymentalna" (rumuński), 18—22.

Чаромуха
„Gorączka w El Pao" (franc.), 17—19. „Listy do matki" (radz.), 20—22.

Чыжы
„Całe złoto świata" (franc.), 18—22.

БЕЛЬСКІ ПАВЕТ

Боцькі
„Dama z pieskiem" (radz.), 18—22.

Бранск
„Chwila wspomnień" (polski), 17. „Ptaszyna (koreański), 18—19.

Орля
„Zabawa na sto dwa" (angl.), 18—22.

Райск
„Ludobójcy" (szwedzki), 18—22.

БЕЛАСТОЦКІ ПАВЕТ

Гарадок
„Ali i wielbłąd" I s. (nagl.), 17—19. „Ali i wielbłąd" II s. (angielski), 20—22.

Міхалова
„Czarny żwir" (NRF), 17—19. „Klub kawalerów" (pol.), 20—22.

Супрасль
„Chwila wspomnień" (pol.), 17. „Sprytny Piotr" (bułg.), 18—19. „Wiano" (polski), 20—22.

СЯМЯЦІЦКІ ПАВЕТ

Мельнік
„Drugi tor" (NRF), 17—19. „Winda towarowa" (franc.), 20—22.

Нурэц
„Czarny żwir" (NRF), 17—19. „Tajemnica tajgi" (radz.), 20—22.

Мілейчыцы
„Kodyn" (bułg.), 17—19. „My mężczyźni" (radz.), 20—22.

САКОЛЬСКІ ПАВЕТ

Крынкі
„Śmierć nazywa się Engelchen" (czeski), 17—19. „Podróż w kwiecień" (radz.), 20—22.

Сухаволя
„Przemytnik z Piemontu" (franc.), 17—19. „Jedyna szansa" (NRD), 20—22.

Шудзялава
„Biały szejk" (włoski), 18—22.

Янаў
„Skradzione plany" (angielski), 17—22.

Сідра
„My z 9-tej a" (czeski), 17—19. „Serca trzech dziewcząt" (jugosłowiański), 20—22.

ДУБРОЎСКІ ПАВЕТ

Ліпск
„Śmierć nazywa się Engelchen" (czeski), 21—22.

Новы Двор
„Życie Adolfa Hitlera" (NRF), 21—22.

Ружанысток
„Ostatni świadek" (NRF), 17—18. „Człowiek ze słomy" (włoski), 19—20. „Ranny w lesie" (polski), 21—22.

Аб'язное кіно ГП БГКТ
СЯМЯЦІЦКІ ПАВЕТ
17.XI.64 г.

Вулька Нурэцкая, гадзь 16^{30}, Сяміхочы, гадз. 19^{00}. Каляровы савецкі фільм. Сучасная камедыя **«Улица полна неожиданностей»**.

Тэатр «Свершч»
(выязная група)

Бранск
„Mysie Ptysie" — 16. XI.

Як бы пільна ні сачылі за ім, а ў вялікім горадзе заўсёды знойдзецца магчымасць, збіць са следу, непрыкметна знікнуць. Але ці мае ён права думаць толькі аб сабе, толькі аб уласным выратаванні? Даведаўшыся пра планы Думбрайта і яго гаспадароў, ціхенька адысці ўбок — мяне, маўляў, ніхто не ўпаўнаважваў умешвацца ў гэту справу? Аднак розумам, сэрцам, усёй сваёй істотай ён адчуваў: яго абавязак да канца пазнаёміцца з дзейнасцю таго тэрарыума ля Фігераса і знайсці спосаб як мага хутчэй абясшкодзіць гэтае гняздо. Тое, што адзін са шпіёнскіх цэнтраў размешчаны іменна ў Іспаніі, у франкісцкай Іспаніі, бясспрэчна, вельмі зручна для ворага. Афіцыйна да школы «Рыцараў высакароднага духу» не прычэпішся. Каталіцкая арганізацыя, якая мае на мэце прапагандаваць каталіцызм ва ўсходніх краінах, і толькі. Гэта Нунке добра разлічыў. І як узрастае яго апетыт! Калі раней ён клапаціўся толькі пра тое, каб зберагчы кадры былых фашысцкіх разведчыкаў для фатэрлянда, то цяпер ён узнёсся вышэй, марыць, што аблюбаваная ім школа стане міжнародным цэнтрам агентурнай барацьбы з Расіяй.

У сілу абставін апынуцца ў гэтым цэнтры і ўцячы? О, не! Грыгорый не мае права гэтага рабіць. Ён будзе Фрэдам Шульцам, Сомавым, чортам, д'яблам, але ўвесь свой розум, усе здольнасці, набыты вопыт накіруе на тое, каб знутры выкрыць, разбурыць змяінае гняздо ля Фігераса.

Трэба толькі, каб гэтае заданне з вывязеннем уласаўцаў было выканана з найменшай шкодай для Радзімы і адначасова ўзмацніла давер'е да яго Нунке і Шлітсена: Хітрун гэты Шлітсен! Перад самым ад'ездам, на аэрадроме, ён, нібы паміж іншым, кінуў: «Спадзяюся, мы яшчэ ўбачымся». І пры гэтым усміхнуўся. Ён яўна намякаў на тое, што Фрэд-Сомаў можа не вярнуцца з Германіі.

138

З нябыцця яго вывела даволі бесцырымоннае тузанне за плячо.

— Сомаў! Чуеце, Сомаў! Так можна і царства нябеснае праспаць, а вячэру і тым больш...

— А... гэта вы, Дамантовіч! А з вас, ведаеце, нядрэнны таварыш. Няўжо я столькі праспаў? Толькі цяпер адчуў, які я галодны...

— Тады спяшайцеся, бо ўсе павячэралі ўжо. А бар з-за гэтай праклятай лекцыі таксама будзе зачынен.

Дамантовіч прысеў на пусты ўжо ложак капітана і далікатна адвярнуўся, пакуль Сомаў апранаўся.

— Ну вось, я і гатоў... Можам ісці. Чакайце, а як быць з гэтым малышом? — Сомаў кіўнуў у бок ложка, на якім, павярнуўшыся тварам да сцяны, ляжаў здаравяк. — Ён жа таксама, напэўна, не вячэраў? А застацца без вячэры вось такому...

Дамантовіч толькі махнуў рукой.

Калі Дамантовіч і Сомаў прыйшлі ў сталовую, тут ужо нікога не было. Халодны боб з тушонкай вяз на зубах, і Сомаў з асалодай запіў яго рэдзенькай, але яшчэ цёплай кавай.

— Ну, што ж, пайшлі на расправу? — звярнуўся Дамантовіч.

— Вы думаеце, што будзе расправа?

— А вы спадзяваліся, што сутычка з Пратапопавым на бойцы і скончылася?

— Ну, няхай будзе, што будзе, — рашуча кінуў Сомаў і накіраваўся да дзвярэй.

(Працяг за тыдзень)

139

НІНКА

Малая Нінка першы раз у лесе. Гуляе з мамай. Па нейкім часе мама пытае:

— Як табе тут падабаецца, Нінка?

— Ведаеш, вельмі, — адказвае Нінка. — Толькі, каб яшчэ не было гэтых дрэў...

Калі ты схопіш слана за нагу і ён пачне вырывацца — не супрацўляйся.

ПЕРШАКЛАСНІК У ЛЕКАРА

— **Скажы «А-а-а».**

— **Мы гэта ўжо праходзілі!**

НАШТО?

Сеўшы на вятрак,
Сказала Сойка так:
— Нашто ён крылы мае,
Як не лятае?

П. Шыбут

ТЭЛЕФОН

— Зося? Чула, што ты выйшла замуж за Сцёпку?

— Факт.

— А я думала, што гэта толькі флірт.

— І Сцёпка гэтак жа думаў.

ЧЫМ ПАДОБНЫЯ

Настаўнік: — Чым падобныя гусь і качка?

— Вучань: — Тым, што іх абедзвюх можна з'есці.

ВЫНАХОДСТВЫ

— Не магу зразумець, як нашыя продкі маглі жыць без радыё, тэлебачання і тэлефону...

— Відавочна не маглі, бо ўсе памерлі.

УСЯЧЫНА

ЦУДЫХ МУЗЫ

На Канарыйскіх выспах ствараецца фільм п. з. «Белы дзікун». Мае гэта быць сатыра на прыгодніцкія карціны з экзатычных выспаў Ціхага акіяна. Ролю аднаго з заморaных амаль да смерці разбіткаў іграе француженка Сыльвія Сорэнт. На здымку, які зроблены ў часе перапынку ў працы над фільмам зусім не відаць, каб Сыльвії чагосьці нехапала, але ў фільме няма рэчаў немагчымых, таму можам быць упэўнены, што на сярэбраным экране ўбачым яе ў выглядзе галадамора.

К. ЖЫВУЛЬСКАЯ

ДОБРАЕ СЭРЦА

Вацэк не быў узорны хлопчык. А ў чатырнаццаць гадоў ён стаў проста невыносны. Вядома, бацькі Вацэка не маглі з гэтым зміріцца. Ад рання да вечара ў доме адбываліся нарады.

— Калі разабрацца, дык ён жа вельмі добры хлопчык... — запэўняла бабуля. — Вось учора я папрасіла яго не біць малатком па шафе. У мяне, маўляў, баліць галава. Ён перастаў.

— Не можа быць! — не паверыла маці. — Няўжо адразу перастаў?

— Амаль адразу, — удакладніла бабулька.

— ...Здаецца, метад знойдзены! — вырашылі ўсе.

— Сынок, у мяне восьвосьвось пачнецца прыступ печані, — гаварыла маці. — Не нервуй мяне, сядай за ўрокі!

— Цікава, які ў цябе будзе колер, калі пачнецца твой прыступ, — жоўты ці зялёны? — крыкнуў Вацэк, уцякаючы на двор.

Бабуля са скрухай ківала галавой:

— Зноў печань. Ён прывык ужо да тваёй печані! Трэба прыдумаць што-небудзь новенькае. Ці не паехаць табе кудынебудзь на пару дзён? А мы яму скажам, што ты ў бальніцы...

Мама не прыйшла ў захапленне ад такой прапановы, але бацька даказаў, што з усёй сям'і яна найбольш прыдатная для такой ролі.

Уяўная хвароба мамы падзейнічала на Вацэка. Ён нават рашыў задачы па арыфметыцы.

— А маму можна наведаць? — спытаў Вацэк.

— Ну, безумоўна! — адказаў расчулены бацька, выціраючы хустачкай вочы.

— Вось здорава! Нам з Фэлькам якраз патрэбны халаты, мы апранемся як прывіды і станем палохаць дворніка. Бальнічныя якраз будуць добра.

— А матчына здароўе цябе не цікавіць? — адразу заявіў бацька.

— Чаму не цікавіць — няхай папраўляецца. Абы толькі да мяне не чаплялася!..

Назаўтра Вацэк аб'явіў, што ў школу не пойдзе. Па-першае, яму не хочацца, а па-другое, настаўнік заалогіі — нудны.

Бацька расстроіўся.

— Вельмі цябе прашу, ідзі ў школу. Бабуля выўхнула нагу...

Вацэк адкрыў вочы:

— З лесвіцы зваліліся?

— Не, пaслізнулася.

— Нецікава, — сказаў Вацэк. — Вось калі б з лесвіцы зляцела!

Бабуліна нага «дзейнічала» на Вацэка адзін дзень. Назаўтра Вацэк пабіў шыбы на першым паверсе, а потым узяўся за малых. Візіты плаксівых ахвяр і іх бацькоў працягваліся ўвесь дзень.

— Калі разабрацца, ён жа вельмі добры хлопчык! — гаварыла бабуля, але ёй чамусьці не верылі.

Вечарам была зроблена чарговая «псіхалагічная аперацыя». На гэты раз у ахвяру быў прынесены бацька.

— Бацька папаў пад аўтамабіль, — дрыготкім голасам абвясціла бабуля. — Цяпер, Вацэк, ты — адзіны мужчына ў доме... І ты павінен паразумнець...

Вацэк задумаўся.

Значыць, цяпер я магу рабіць, што хачу? А што, калі бацька вернецца? Машыны ж часам толькі збіваюць людзей?

— Вацэк, як ты можаш! — залілася слязьмі бабуля.

Бацька вярнуўся. Абед прайшоў у маўчанні. Вацэк да яды не дакрануўся, а потым раптам сказаў:

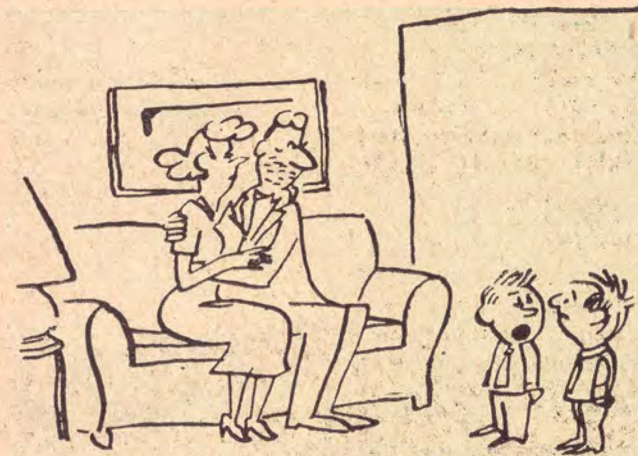
— З'ем суп, калі ўсе памруць!

— Чаму б не зрабіць гэтага для дзіцяці? — уздыхнула бабуля. — У яго ж, калі разабрацца, такое добрае сэрца...

Пераклад з польскай мовы

Без слоў.

— Я чуў, што гэта хвароба больш небяспечная за воспу...

ДУМКІ АПАЛОНІКА

Кожны сабе ідэалам.

*

Часам нават і сонца бывае надта змучаным.

*

Часта за крыклівай рэкламай скрываецца звычайная тандэта.

*

Нельга цешыцца з чужога няшчасця, бо сваё стаіць за плячыма.

*

Кожны чалавек вучыцца жыць на сваіх уласных памылках.

Песні па заяўках

Па просьбе трох неразлучных сяброў з Варшавы змяшчаем рускую песню

ТЕЧЕТ ВОЛГА

Слова Л. Ошанина — Музыка М. Фрадкина

Из далека долго
Течет река Волга,
Течет река Волга,
Конца и края нет.
Среди хлебов зрелых,
Среди снегов белых
Течет моя Волга,
А мне семнадцать лет.

Сказала мать: «Бывает все, сынок,
Быть может, ты устанеш от дорог.
Когда придешь домой в конце пути,
Свои ладони в Волгу опусти».

Из далека долго
Течет река Волга,
Течет река Волга,
Конца и края нет.
Среди хлебов зрелых,
Среди снегов белых,
Течет река Волга,
А мне уж тридцать лет.

Тот первый взгляд и первый плеск весла —
Все было, только речка унесла,
Я не грущу о той весне былой,
Взамен ее твоя любовь со мной.

Из далека долго
Течет река Волга,
Течет река Волга,
Конца и края нет.
Среди хлебов зрелых,
Среди снегов белых,
Гляжу в тебя, Волга,
Седьмой десяток лет.

Здесь мой причал и здесь мои друзья,
Все, без чего на свете жить нельзя.
С далеких плесов в звездной тишине
Другой мальчишка подпевает мне:

«Из далека долго
Течет река Волга,
Течет река Волга,
Конца и края нет.
Среди хлебов зрелых,
Среди снегов белых,
Течет моя Волга,
А мне семнадцать лет».

Ніва

Adres redakcji: Białystok, ul. Wesołowskiego 1. Telefony: red. naczelny 25-89, centrala i listonosze. Wpłaty na prenumeratę indywidualną należy dokonywać na konto PUPIK „Ruch" Nr 102-7-161 NBP Białystok I Oddział Miejski. Na odwrocie blankietu należy podać okres prenumeraty i tytuł zamawianego pisma. Zamówienia ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje — Przedsiębiorstwo Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch" Warszawa, ul. Wilcza 46, Nr konta PKO 1-6-100024. Zamówienia z krajów europejskich jak i zamorskich należy kierować pod adresem CHZ „Ars Polona" Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7. Obowiązuje przedpłata na konto NBP Warszawa 2-6-51. Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi 4,70 $ w Europie, 5 $ w USA. 37-41 do 45. Warunki prenumeraty: miesięcznie — 2,40 zł, kwartalnie — 7,20 zł, półrocznie — 14,40 zł, rocznie — 28,80 zł. Prenumeratę przyjmują wszystkie placówki pocztowe. Nakład 5458. Bltk L-1.